

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Milla Oravasaari

Opas Länsirantaan sijoitetulle lapselle

Opinnäytetyö
Syksy 2023
Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Milla Oravasaari

Työn nimi: Opas Länsirantaan sijoitetulle lapselle

Ohjaaja: Taja Kiiskilä

Vuosi: 2023

Sivumäärä: 48

Liitteiden lukumäärä: 2

Opinnäytetyön tarkoituksena oli lisätä Länsirantaan sijoitetun lapsen tietoisuutta esimerkiksi toimintatavoista, säännöistä ja aikatauluista. Opinnäytetyön tavoitteena oli muodostaa opas Länsirannan lastensuojeluyksikköön. Länsirannan lastensuojeluyksikkö sekä yksikön työntekijät saivat oppaasta työvälineen arkeen. Oppaan avulla lapsen sopeutumisesta lastensuojeluyksikköön pyritään saamaan mutkattomampaa. Opas toteutettiin yhteistyössä Familiar Oy:n kanssa. Länsirannan lastensuojeluyksikkö on erityistason yksikkö, mikä on suunnattu neuropsykologisia häiriöitä (nepsy)- ja käytöshäiriöitä omaaville lapsille. Nämä teemat on tärkeää huomioida oppaan tekemisessä. Tämän vuoksi teoriaosuudessa käsitellään myös nepsy- ja käytöshäiriöiden teoriaa. Teoriaosuudessa käsitellään lisäksi lastensuojelua sekä sen eri muotoja, lapsen etua, oikeuksia ja osallisuutta.

Lapsen sijoittaminen lastensuojeluyksikköön on usein koko perheelle vaikeaa. Oppaan avulla sijoitusprosessia pyritään tukemaan antamalla tietoa aiheesta myös lapselle. Oppaita on tehty läheisille, mutta lapselle suunnattuja oppaita ei ole.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä. Opinnäytetyön osana oli tutkimus, joka oli suunnattu Länsirannan lastensuojeluyksikön työntekijöille. Tutkimus toteutettiin määrällisenä tutkimuksena kyselylomakkeen avulla. Kyselylomake jaettiin kaikille Länsirannan työntekijöille sähköpostin välityksellä yksikönjohtajan toimesta. Tutkimuksesta saatujen tulosten perusteella muodostettiin Länsirantaan saapuvalla lapselle tehty opas. Opas tehtiin käyttäen Canva-ohjelmaa. Opas tehtiin hyödyntäen tutkimustuloksista saatua tietoa. Tutkimustulosten perusteella oppaassa on tietoa arki- ja viikkorytmistä, yksikön toimintatavoista, yksikön ”säännöistä”, omaohjaajuudesta, ohjaajien roolista sekä yhteydenpidosta läheisiin ja koulunkäynnistä. Oppaassa huomioitiin erityisesti myös värit sekä helppolukuisuus. Länsirannan työntekijät saavat oppaasta työvälineen arkeen helpottamaan uuden lapsen sijoitusta.

¹ Asiasanat: lastensuojelu, sijaishuolto, lapsen etu, käytöshäiriö, lastensuojelulaki

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Author: Milla Oravasaari

Title of thesis: A Guide for a Child Placed in Länsiranta Welfare Unit

Supervisor: Taja Kiiskilä

Year:2023

Number of pages: 48

Number of appendices: 2

The Purpose of this thesis was to find out the opinions of the employees in Länsiranta Child Welfare Unit in Kuortane for making a guide to a new child. The aim of the thesis was to create a guide for Länsiranta Child Welfare Unit. The Länsiranta Child Welfare Unit and the employees of the unit received the guide as a tool for everyday life. The guide aims to make the child's adaptation to the child welfare unit easier. The guide was implemented in cooperation with Familiar Oy. The Länsiranta Child Welfare Unit is a special-level unit aimed at children with NEPSY and behavioral disorders. These themes are important to consider when making the guide. Therefore, the theory section of this thesis included the theory of NEPSY and behavioral disorders. The theoretical section also deals with child welfare and its various forms, the best interests, rights and inclusion aspects of the child.

Placing a child in a child welfare unit is often difficult for the whole family. The guide aims to support the placement process by providing information on the topic to the child as well. Guides are made for the close relatives, but there are no guides for the children.

The thesis was made as a functional thesis. There was a study made for the employees of the Länsiranta Child Welfare Unit as a part of this thesis. The study was carried out as a quantitative study using a questionnaire. The questionnaire was distributed to all workers of Länsiranta Child Welfare Unit via e-mail by the head of the unit. Based on the results of the study, a guide was formed for children arriving in the Länsiranta Child Welfare Unit. The guide was made by using the Canva program and the information obtained from the research results. The guide includes information about weekday rhythms and weekly rhythms, the unit's operating methods, "rules", self-direction, the role of the instructors, and communication with close relatives and school attendance. Especially colors and easiness of reading were taken into account in the guide. Workers in the Länsiranta Child Welfare Unit will receive the guide as a tool to make it easier for the child to adapt to the child welfare unit.

¹ Keywords: child welfare, foster care, child's interest, behaviour disorder, child welfare law

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo	6
1 JOHDANTO	7
2 LASTENSUOJELU	9
2.1 Mitä lastensuojelu on?.....	9
2.2 Sijaishuolto.....	10
2.2.1 Huostaanotto.....	10
2.2.2 Avohuollon sijoitus	11
2.3 Sijaishuoltoon liittyvät lait	12
3 LAPSEN ETU, OSALLISUUS JA OIKEUDET	13
3.1 Lapsen asema sijaishuollossa.....	13
3.2 Lapsen osallisuus.....	13
3.3 Lastensuojelun käsikirjan kuusi porrasta.....	14
3.4 Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma	15
3.5 Perus- ja ihmisoikeudet myös lastensuojelussa	16
4 LAPSEN SAAPUMINEN SIJAISHUOLTOON	17
4.1 Lastensuojelun prosessi.....	17
4.2 Lapsen saapuminen uuteen ympäristöön.....	18
5 NEPSY- JA KÄYTÖSHÄIRIÖ	20
5.1 Neuropsykiatriset häiriöt.....	20
5.2 Aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriö (ADHD)	21
5.3 Käytöshäiriö	22
6 YHTEISTYÖTAHON ESITTELY	24
6.1 Yksikön esittely.....	24
6.2 Vanhemman osuus sijoituksessa	25
7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	26
7.1 Tarkoitus ja tavoite	26

7.2	Aineiston kerääminen.....	26
7.3	Määrällinen tutkimus kyselylomakkeena	27
7.4	Aineiston analysointi.....	30
7.5	Tutkimustulokset	30
7.6	Toiminnallinen opinnäytetyö	33
8	OPPAAN TOTEUTUS	35
8.1	Suunnitteluvaihe.....	35
8.2	Toteutusvaihe.....	35
9	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	37
9.1	Johtopäätökset.....	37
9.2	Pohdinta	38
9.3	Sosionomin kompetenssit	41
9.4	Eettisyys ja luotettavuus.....	43
9.5	Jatkotutkimukset.....	44
	LÄHTEET	45
	LIITTEET.....	49

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Lastensuojelun käsikirjan kuusi porrasta lapsen osallisuuden rakentumisesta harmaalla pohjalla laatikossa.....	15
Kuvio 2. Opinnäytetyön eteneminen.....	29
Kuvio 3. Työntekijöiden näkemys, voisiko opas auttaa sopeutumaan yksikköön.....	31
Kuvio 4: Työntekijöiden näkemys, mitä oppaassa täytyisi olla.....	32
Taulukko 1. Lähteisiin käytettyjä hakusanoja.....	27

1 JOHDANTO

Lapsia sijoitetaan lastensuojeluyksiköihin aikaisempia vuosikymmeniä enemmän. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2019) mukaan lastensuojeluilmoitusten määrä on tuplaantunut kymmenessä vuodessa. Uusimman Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) raportin mukaan määrä on noussut viisi prosenttia edellisestä vuodesta. Vuonna 2022 Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) raportin mukaan kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia on ollut 17 885. Luku on lähes sama kuin edellisenä vuotena. 65 % näistä lapsista oli sijoitettuna huostaanotettuna. Lapselle alku uudessa lastensuojeluyksikössä voi olla hyvin hankala sekä sisältää paljon erilaisia tunteita. Opinnäytetyöni tarkoituksena on lisätä Länsirantaan sijoitetun lapsen tietoisuutta yksikön asioista, kuten toimintatavoista, säännöistä sekä aikatauluista. Opinnäytetyön tavoitteena on muodostaa opas lastensuojeluyksikköön saapuvalla lapselle. Opinnäytetyön prosessin aikana yhteistyötä tehdään Länsirannan erityistason lastensuojeluyksikön kanssa. Länsirannan lastensuojeluyksikkö saa sijoitetulle lapselle suunnatusta oppaasta työvälineen, jota on mahdollista käyttää arjessa. Länsirannan lastensuojeluyksikkö on suunnattu psyykkisesti ja käytöshäiriöisesti oireileville lapsille ja nuorille. Opas on suunniteltu ja muodostettu tämän huomioiden. Oppaan avulla työntekijät saavat mahdollisesti selkeän toimintatavan uuden lapsen kanssa.

Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan lastensuojelua erilaisten sijoitusmuotojen, neuropsykiatristen piirteiden sekä lapsen oikeuksien mukaan. Opinnäytetyössä tarkastellaan myös lakeja, niiden ollessa merkittävässä osassa lastensuojelussa. Nepsystä puhuttaessa tarkoitetaan neuropsykiatrisia haasteita omaavia lapsia ja nuoria (NäeNepsy, 2023). Neuropsykiatriset haasteet johtuvat aivotoininnan rakenteellisesta sekä toiminnallisesta poikkeavuudesta.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä, jonka tuotoksena on opas uudelle lapselle. Opinnäytetyön aihe tuli lopulta Länsirannan lastensuojeluyksiköstä heidän tarpeensa mukaan. Länsirannan lastensuojeluyksikkö saa oppaasta heille työkalun arkeen lasten kanssa työskentelyyn. Oppaan tekemisen yhteydessä tehtiin määrällinen tutkimus Länsirannan työntekijöille. Työntekijät saivat kertoa oman näkemyksensä oppaasta sekä sen sisällöstä kyselylomakkeen avulla. Länsirannan lastensuojeluyksikön työntekijät osaavat itse parhaiten kertoa oman kokemuksen kautta, millaisia asioita he tarvitsevat oppaaseen.

Länsirannan lastensuojeluyksikköön suunnattu opas on koottu työntekijöille tehdyn tutkimuksen tulosten perusteella. Tutkimustulokset on huomioitu sisällön lisäksi myös oppaan ulkonaössä sekä kokonaisuudessa. Oppaassa käsitellään Länsirannan arkirytmisiä, yksikön toimintatapoja, viikkorytmisiä, yksikön sääntöjä, omaohjaajuutta, ohjaajien roolia, yhteydenpitoa läheisiin sekä koulunkäyntiä.

2 LASTENSUOJELU

2.1 Mitä lastensuojelu on?

Lastensuojelun palveluilla turvataan jokaiselle lapselle turvallinen kasvuympäristö, tasapainoinen ja monipuolinen kehitys sekä suojelu (Hakalehto ym., 2016, s. 23). Lastensuojelussa tärkein tehtävä on varmistaa lapsen oikeus turvalliseen elämään (Lastensuojelun keskusliitto, 2023a). Lapsen mielipiteellä on lastensuojelussa suuri merkitys ja mielipidettä täytyy myös kuunnella ikätason mukaan. Yhteiskunnassamme lastensuojelulla on merkittävä rooli, joka kasvaa koko ajan. Yhteiskunnassa pyritään aikaisempaa enemmän panostamaan ennaltaehkäisevään työhön ja tämä koskee myös lastensuojelua. Tavoitteena on, että lastensuojelusakin pystyttäisiin auttamaan lapsia ja nuoria sekä heidän perheitään, jo ennen kuin tilanne vaatii huostaanottoa (mt. s. 4). Lastensuojelulain mukaan yhteiskunnan tehtävänä on tuottaa riittävät palvelut lastensuojeluun. Sen lisäksi jokaisella kunnalla on velvollisuus hankkia tarvittava määrä palveluita heidän kuntalaisilleen, jotta jokainen sitä tarvitseva sen saa. Tällä hetkellä etenkin sijaishuolto paikkoja voi joutua etsimään kaukaakin. Lapsi pyritään sijoittamaan aina lähelle kotia. Välillä joudutaan tilanteeseen, jossa tämä ei ole mahdollista ja lapsi voi joutua sijoitetuksi toiselle paikkakunnalle, jolloin lapsen kuljetus kotiin hoidetaan lastensuojeluyksikön toimesta.

On tärkeää, että kaikki apua tarvitsevat saavat riittävän avun ja heidän huolensa otetaan toisissaan. Silloin kun lapsen elinolosuhteet eivät vastaa tarpeita, on yhteiskunnalla oikeus ja velvollisuus puuttua asiaan (Puonti ym., 2004, s. 3). Ei ole kuitenkaan yhtä oikeaa tapaa, jolla voidaan suojella lasta. Jokaisen lapsen kohdalla mietitään yksilöllisesti, mikä on hänen kohdallaan paras tapa. Avohuollon tukitoimia pyritään käyttämään ennen muihin tukitoimiin siirtymistä. Lapsia pyritään usein sijoittamaan muihin perheisiin, usein nuoret taas päätyvät lastensuojelulaitokseen (mt. s. 25).

Lastensuojelun keskusliiton (2023b) mukaan lastensuojelu koskettaa Suomessa vuosittain kymmeniä tuhansia lapsia. Työntekijänä on tärkeää muistaa, että lastensuojelun lapsi ei ole kovinkaan usein elänyt tavanomaista lapsuutta (Hyvärinen ym., 2018, s. 128). Lapsella saattaa olla hyvinkin raskaita ja traumaattisia muistoja, joita on vaikea ymmärtää. Hänen saattaa olla todella vaikea puhua näistä. Lastensuojelun keskusliiton toiminnanjohtaja Siimesin (2022) mukaan meistä jokainen ihminen voi vaikuttaa lähipiirinsä lasten sekä nuorten

elämään. Vakautta epävarmuuden keskelle pystytään luomaan esimerkiksi tavallisella arjella sekä läsnäololla ja yhdessä tekemisellä. Siitä, miksi lapset päätyvät sijaishuoltoon on vähän tutkittua tietoa viimeisten vuosien aikana. Kansainvälisen artikkelin mukaan koko maailmassa suurin osa lapsista joutuu sijoitetuksi pahoinpitelyn vuoksi (Drake ym., 2022). Vain 8–35 % lapsista sijoitetaan jostakin muusta syystä. Suomessa ei ole viimeisen kahdeksan vuoden aikana tehty aiheesta tutkimusta, jonka avulla saataisiin tietoa siitä, miksi Suomessa sijoitetaan lapsia.

2.2 Sijaishuolto

Sijaishuolto tarkoittaa, että lapsen hoito ja kasvatusta järjestetään oman kodin ulkopuolella (Lastensuojelun keskusliitto, 2022). Sijaishuoltoa on, kun lapsi on huostanotettu, tai kiireellisesti sijoitettu tai väliaikaisesti sijoitettu kodin ulkopuolelle hoidon ja kasvatuksen tueksi. Kiireellinen sijoitus on aina väliaikainen, mutta muut sijoitusmuodot voivat olla pidempiäkin. Lapsi voidaan myös sijoittaa avohuollon tukitoimena tai jälkihuoltona, mutta se ei varsinaisesti ole sijaishuoltoa, vaan sijoittamista. Sijaishuollon toimenpiteen aikana lastensuojelun työntekijöillä on laajat oikeudet päättää lapsen asioista lapsen edunmukaisesti. Sijaishuollon työntekijät tekevät kuitenkin todella tiivistä yhteistyötä vanhempien kanssa. Heillä on velvollisuus selvittää, voisiko kukaan lapsen läheinen huolehtia lapsesta ennen sijoittamista. Sijaishuoltopaikkaa valittaessa täytyy huomioida lapsen kulttuurinen sekä uskonnollinen tausta kielellisen taustan lisäksi. Lastensuojelun keskusliiton artikkelin (2023) mukaan osalla lapsista sijaishuolto kestää pitkään, jopa lapsuuden läpi.

2.2.1 Huostaanotto

Huostaanotossa vastuu lapsesta sekä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta siirtyy viranomaisille (Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL) 2020). Huostaanotto on kuitenkin viimesijainen keino ja ensin perhettä pyritään auttamaan muilla keinoilla. Huostaanotossa vanhempien oikeuksia rajoitetaan, jotta voidaan vahvistaa lasten omia oikeuksia (Pösö, 2016, s. 8). Huostaanotto onkin vakiintunut tapa järjestää lapsen huolenpito, silloin kuin vanhempia ei ole tai he eivät pysty kasvattamaan lasta yksin. Lainsäädäntö on tärkeässä osassa huostaanotosta puhuttaessa. Laissa määritellään huostaanotolle tietyt kriteerit, joita täytyy noudattaa (THL, 2020).

Huostaanotto on pitkä prosessi ja sitä tehdään usein yhteistyössä lasten sekä heidän vanhempiansa kanssa (Lastensuojeluinfo, i.a.). On kuitenkin mahdollista, että lapsi huostaanotetaan, vaikka lapsen huoltaja ei sitä haluaisi. Tällöin päätös tehdään lapsen edun mukaisesti. Huostaanotolle täytyy aina löytyä hyvät perustelut, jotta se voidaan toteuttaa. Huostaanottoa jatketaan vain niin kauan kuin sen edellytykset ovat olemassa (Puonti, 2004, s. 77). Lapsen huostaanotto loppuu kuitenkin viimeistään lapsen täyttäessä 18 vuotta (lastensuojeluinfo, i.a.). Tämän jälkeen lapsi voi siirtyä jälkihuollon piiriin. Huostaanottojen syynä on lisääntyvästi lasten ja nuorten käytösongelmat (Hakalehto ym., 2016, s. 24). Lasten ja vanhempien psyykinen oireilu on lisääntynyt vahvasti viimeisellä vuosikymmenellä ja tämän seurauksena myös lisääntynyt huostaanoton perusteena.

Vuonna 2022 Suomessa kodin ulkopuolelle on ollut sijoitettuna 17 885 lasta (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2023). Näistä 65 % oli sijoitettuna kodin ulkopuolelle huostaanoton päätöksellä. Tilastojen mukaan ikävuosien kasvaessa myös huostaanottojen prosentuaalinen osuus kasvaa. Pienet lapset sijoitetaan huostaanotettuina tavallisimmin perhehoitona, iän kasvaessa laitossijoitus muuttuu yleisemmäksi. Teini-iässä olevien lasten sijoittaminen huostaanotettuina on yleisempää laitossijoituksena kuin perhehoitona.

2.2.2 Avohuollon sijoitus

Avohuollon sijoitus järjestetään suunniteltuna tukitoimena, asiakassuunnitelmassa tarkoitetulla tavalla (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos (THL), i.a.). Avohuollon tukitoimena tehty sijoitus on yleensä lyhytaikainen. Se tehdään yleensä vanhemman, huoltajan tai muun kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa. Avohuollon sijoitus on aina yhteisymmärryksessä tehty päätös. Koko perheen sijoitus voidaan toteuttaa laitoksessa tai perhehoidossa. Sijoitus voidaan järjestää myös turvakodissa, jos perheen tilanne on kriisissä. Joskus lapsi voidaan sijoittaa myös yksin, mutta vain lyhytaikaisesti. Jotta lapsi voidaan sijoittaa avohuollon sijoituksella, siihen tarvitaan lähtökohtaisesti huoltajan sekä yli 12-vuotiaan lapsen lupa. Kun lapsi sijoitetaan avohuollon sijoituksella lapsen huolto sekä asioiden päättäminen säilyy huoltajilla. Avohuollon sijoituksen aikana tai sen jälkeen tilanne voi muuttua huostaanotoksi tai kiireelliseksi sijoitukseksi tarvittaessa.

2.3 Sijaishuoltoon liittyvät lait

Lastensuojelu sekä arki lastensuojeluyksikössä perustuu lakeihin (Hakalehto ym., 2016, s. 33). Kaikki toiminta lastensuojeluyksikössä täytyy olla lakien nojalla sallittua. Epäselvyyksien sattuessa laista on hyvä varmistaa todenmukaisuus. Lastensuojelussa toimiessa pelkkä lastensuojelulaki ei riitä, vaan sen sijaan täytyy huomioida myös sosiaalihuoltolaki (1301/2014), sosiaalihuollon asiakaslaki (812/2000), hallintolaki (434/2003), hallintolainkäyttölaki (586/1996), laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983) sekä perhehoitolaki (263/2015) (Hakalehto ym., 2016, s. 33).

Lastensuojelulaissa suurimpana tavoitteena on puuttua perheen ongelmiin ja tilanteeseen jo mahdollisimman alkuvaiheessa, jopa ennen ongelmien syntyä (Puonti, 2004, s. 85). Sen tarkoituksena on turvata lapsen kasvuympäristö ja kehitys. Lastensuojelulaissa määritellään, kuinka lastensuojelupalveluiden täytyy olla sisällöltään alueelle sopivat sekä niitä täytyy olla riittävästi. Kyseisen lain mukaan lastensuojelun on tuettava vanhempia sekä muita lapsen hoidosta vastaavia henkilöitä. Lastensuojelu pyrkii siihen, että pystytään huomaamaan ongelmat sekä ennaltaehkäisemään niitä. Aina lastensuojelun asioissa tärkeintä on muistaa ja huomioida lapsen etu, sekä arvioida, mikä lapselle on siinä tilanteessa parasta (Lastensuojelulaki 2007/417). Lastensuojelulain mukaan lapseen kohdistuvissa päätöksissä, täytyy huomioida lapsen omat toiveet sekä mielipide. 12 vuotta täyttäneellä lapsella on jo oikeus viedä asioita itse eteenpäin, ilman huoltajaa.

Sosiaalihuoltolain avulla pyritään edistämään ja ylläpitämään hyvinvointia, vähentämään eriarvoisuutta sekä lisäämään osallisuutta (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301). Sosiaalihuoltolaki turvaa jokaiselle tarvittavat sosiaalipalvelut sekä oikeuden hyvään palveluun ja kohteluun sijaishuollossa. Kuten jo aikaisemmin mainitussa lastensuojelulaissakin (2007/417) mainittiin, tärkeintä on asiakkaan etu. Sosiaalihuoltolain avulla pyritään edistämään hyvinvointia. Ihmiset ovat oikeutettuja saamaan ohjausta ja neuvontaa.

3 LAPSEN ETU, OSALLISUUS JA OIKEUDET

3.1 Lapsen asema sijaishuollossa

Lapset, jotka elävät lapsuutensa sijaishuollossa ovat erityisiä (Hakalehto ym., 2016, s. 164). Lapsen oikeuksista on koko sijaishuollon ajan huolehdittava erityisen tarkasti. Sijaishuollossa lapsuutensa elävät ovat todella pieni osa väestöstä ja se tekee heistä erityisiä. Jokaista lasta koskee samat ihmisoikeussopimuksessa määritellyt oikeudet kuin aikuisiakin. Lastensuojelussa tärkeimpänä lähtökohtana on aina lapsen etu (Lastensuojelun keskusliitto, 2022). Lapsella on aina oikeus ilmaista oma näkemyksensä hänen asioistaan puhuttaessa. Lapsen etu on yksi lapsen oikeuksien peruseriaateista (Toivonen, 2017, s. 79). Lapsella on olemassa myös oikeuksia sijaishuollossa ja niistä on tärkeää pitää kiinni (Saastamoinen, 2010, s. 1). Sijaishuollon aikana lapsella on oikeus laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon, tarpeen vastaavaan sijaishuoltopaikkaan, hyvään kohteluun sekä moniin muihin oikeuksiin kaikkien muiden lasten perusoikeuksien lisäksi.

Lapsella on oikeus hyvään hoitoon sekä kasvatukseen (Puonti, 2004, s. 105–113). Hoitoa ja kasvatusta täytyy toteuttaa ikätasoisesti. Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen sekä virikkeitä antava kasvuympäristö. Lapsella on oikeus saada ymmärrystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa koskaan kohdella millään tavalla loukkaavasti. Lapsella ei ole enää oikeutta huoltoon hänen täyttäessään 18 vuotta. Yli 12-vuotiaalla on oikeus tutustua asiakirjoihin, jotka liittyvät häneen (Lastensuojeluinfo, i.a.). Päätöksiä tehdessä lapsella on oikeus tulla kuulluksi virallisesti. Hänellä on oikeus tämän iän saavuttamisen jälkeen vaatia itselleen palveluita sekä vastustaa päätöksiä. Lapselle täytyy antaa tieto kaikista häneen liittyvistä päätöksistä, jotta hänellä on halutessaan mahdollisuus valittaa päätöksestä. Pösön (2021) artikkelin mukaan, on kuitenkin usein vain muodollisuus, että lapsen mielipidettä kysytään. Artikkelissa kerrotaan, että useinkaan tällä ei kuitenkaan ole mitään merkitystä. Tutkimuksen mukaan lapset tarvitsevat paljon tukea, jotta he pystyvät kertomaan aidon oman mielipiteensä. Usein lapset haluavat mielipiteitä kertoessaan miellyttää hänelle läheistä ihmistä ja tämän vuoksi jättää mielipiteensä kertomatta.

3.2 Lapsen osallisuus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2022) mukaan lapsen osallisuudesta puhutaan silloin, kun hän saa olla määrittämässä ja toteuttamassa työtä, jota tehdään hänen hyväksi. Lapsen

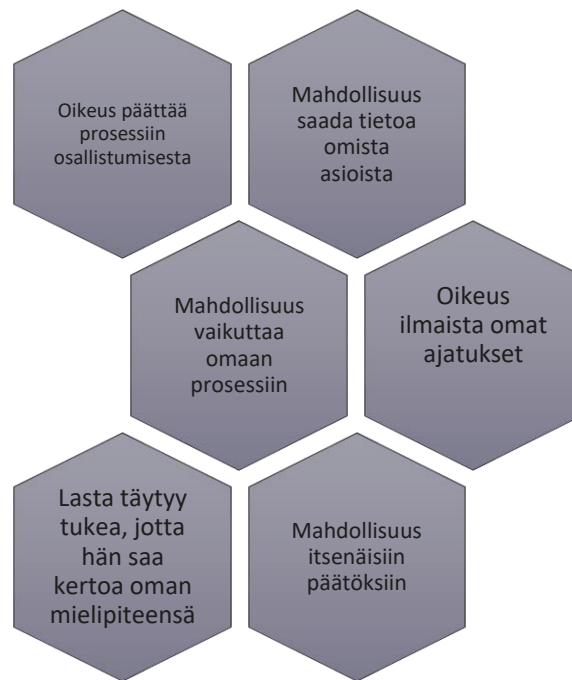
oikeuksien yleissopimuksessa määritellään, että lapsella on oikeus osallisuuteen kaikissa häntä koskevissa asioissa. Osallisuudessa tärkeintä on, että lapsi itse kokee voivansa vaikuttaa hänen omiin asioihinsa. Lain mukaan 12-vuotiaalla lapsella on lastensuojelussa puhevalta ja hänen mielipiteensä täytyy ottaa huomioon samalla tavalla kuin aikuisenkin (lastensuojeluinfo, i.a.). Lapsella on oikeus osallistua, sillä osallistuminen on konkreettinen mahdollisuus vaikuttaa itseä koskeviin päätöksiin (Hyvärinen ym., 2018, s. 75).

Jokaisella lapsella on oikeus kokea osallisuutta (Hyvärinen ym., 2018, s. 77–81). Osallisuuden kokemuksen avulla lapsella on mahdollisuus kokea jokin toiminta tai menettely oikeudenmukaiseksi sekä ymmärtää tapahtumat. Ilman osallisuuden kokemusta lapsi ei voi tietää, miksi tai miten nyt toimitaan. Osallisuuden kokemuksella lapsi kokee turvallisuuden tunnetta sekä hänen hyvinvointinsa paranee. Turvallisuuden ja hyvinvoinnin paranemisella saadaan paremmat mahdollisuudet lapsen hoitoon ja huolenpitoon. Laitinen (2021) on omassa tutkimuksessaan selvittänyt osallisuutta edistäviä sekä osallisuutta tukevia tekijöitä. Tutkimuksen mukaan aikuisen asenne sekä valta olivat suurimmat estävät tekijät osallisuuden kokemiselle. Tutkimuksissa nousivat esiin osallisuuden tunteen estävinä tekijöinä lapsen arkuus sekä ujous, jolloin hän ei uskaltanut kertoa mielipidettään. Edistävinä tekijöinä tutkimuksessa nousivat esiin sosiaalityöntekijän sekä lapsen välinen suhde sekä luottamus. Tunne siitä, että pystyy vaikuttamaan omaan elämäänsä, vaatii kannustusta lähellä olevilta aikuisilta (Lastensuojelun keskusliitto, 2018). On muistettava tukea lapsen osallisuutta myös arjessa, jolloin hän pystyy vaikuttamaan asioihinsa. Artikkelissa lapset olivat saaneet itse nostaa esiin asioita, mitkä heidän mielestään kuvasivat osallisuutta. He pitivät tärkeänä sitä, että joskus voi epäonnistua, kuuluu johonkin joukkoon sekä ei tarvitse olla yksin vaikeiden asioiden kanssa. Osallisuutta kuvataan sillä, että lapsella on aikuinen, joka kuuntelee.

3.3 Lastensuojelun käsikirjan kuusi porrasta

Lastensuojelun käsikirjassa (2023) on kuusi porrasta siitä, miten lapsen osallisuus lastensuojelussa rakentuu kuviossa 1. Ensimmäisen rakennuspalikan kohdalla lapsella on oikeus päättää, haluaako hän osallistua prosessiin jossakin vaiheessa vai haluaako hän kieltäytyä osallistumasta. Toinen askel on lapsen mahdollisuus saada tietoa häntä koskevista asioista. Lapsi on oikeutettu saamaan tietoa viranomaisilta niin, että myös lapsi itse sen ymmärtää. Kolmantena lapsella on mahdollisuus vaikuttaa prosessiin työskentelyn aikana. Lapsella on oikeus nostaa esiin asioita, joita hän haluaa käsitellä. Lapsella on myös oikeus osallistua päättämiseen, ketkä ihmiset osallistuvat palaveriin. Neljännellä portaalla on lapsen oikeus

ilmaista omat ajatukset, riippumatta siitä ketä on paikalla. Viidennen palikan mukaan lasta täytyy tukea, jotta hän saa kerrottua oman mielipiteensä. Jokainen lapsi saattaa tarvita erilaisia tuenmuotoja. Viimeinen rakennuspalikka on mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin. Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus päätöksiin. Vanhemmat lapset pystyvät tekemään erilaisia päätöksiä kuin pienemmät lapset. Itsenäisten päätösten kohdalla on tärkeää huomioida lapsen ikä- ja kehitystaso. Lastensuojelun keskusliiton artikkelin (2020) mukaan on todella tärkeää, että edustetaan toimintakulttuuria, jossa lapsen oikeuksia vaalitaan. Jotta lapsella on mahdollisuus kuntoutua, on lasten oikeuksien toteutuminen edellytys.

Kuvio 1. Lastensuojelun käsikirjan kuusi porrasta lapsen osallisuuden rakentumisesta harmaalla pohjalla laatikossa (Oravasaari, 2023).

3.4 Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma

Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma on jokaisen lastensuojeluyksikön velvollisuus (THL, i.a.). Tämä on osa omavalvontasuunnitelmaa, suunnitelman täytyy olla kuitenkin erillinen. Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma tarkastetaan vuosittain. Lastensuojelulaitoksessa olevilla lapsilla täytyy olla mahdollisuus osallistua suunnitelman tekemiseen yhdessä ohjaajien kanssa. Suunnitelma täytyy olla yksikössä näkyvillä ja se täytyy käydä läpi kaikkien lasten kanssa. Suunnitelma täytyy lähettää tiedoksi myös lapsesta vastaavalle hyvinvointialueelle sekä jokaisen lapsen omalle sosiaalityöntekijälle.

Hyvää kohtelua koskevan suunnitelman tarkoituksena on lisätä ja tukea lasten itsemääräämisoikeutta, luoda avoimuutta sekä yhteisymmärrystä säännöistä ja yksikön toimintatavoista (THL, i.a.). Hyvää kohtelua koskevan suunnitelman avulla pyritään vähentämään sekä ennaltaehkäisemään rajoitustoimenpiteiden käyttöä. Myös lastensuojelulaissa on määritelty hyvää kohtelua koskevan suunnitelman pakollisuus ja sisältö.

3.5 Perus- ja ihmisoikeudet myös lastensuojelussa

On tärkeää muistaa, että lasten oikeudet eivät toteudu itsestään (MLL, i.a.). Jotta voidaan toteuttaa lapsen oikeuksia, täytyy ensin tunnistaa ne. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään ja perusoikeuksia kunnioittavaan sijaishuoltoon lastensuojelulaitoksessa (Hakalehto ym., 2016, s. 134). Lastensuojelulaitoksissakin lapsella on oikeus perus- ja ihmisoikeuksiin kuten myös kotona. On myös tärkeää muistaa, että heillä on oikeus lapsuuteen. Lasten ei tarvitse vielä hoitaa aikuisten velvollisuuksia tai kantaa heidän kuormaa mieltä painavista asioista. Lapsella on oikeus olla lapsi ja antaa leikkiä sekä elää lapsuutta lapsen tavalla. Lapsella on tarvittaessa oikeus tulla sijoitetuksi kodin ulkopuolelle tai huostaanotetuksi, jos tilanne sitä vaatii. Lapsen tullessa sijoitetuksi hänellä on oikeus päästä sellaiseen sijaishuoltopaikkaan, joka on hänelle sopiva sekä vastaa hänen tarpeitaan. Lapsella on sijaishuoltopaikassa oikeus perushuolenpitoon, mutta lisäksi myös eheyttävään ja korjaavaan huolenpitoon. Lastensuojelulaitoksessa voidaan lapsen oman turvallisuuden vuoksi joutua käyttämään erilaisia rajoitustoimenpiteitä, kuten esimerkiksi kiinnipitoa, liikkumisen vapauden rajoittamista tai yhteydenpidon rajoittamista. Rajoitustoimenpiteitä käyttäessä täytyy aina olla hyvät perustelut, kun tällaista lähdetään toteuttamaan.

Vaikka lapsi olisi sijoitettu, hänellä on oikeus pitää yhteyttä hänen sukuunsa ja tätä on kunnioitettava (MLL, i.a.). Myös jokaisessa lastensuojeluyksikössä läheisten kanssa yhteydenpito nähdään lapsen kuntoutumisen eduksi. Vaikka lapsi onkin huostaanotettu, hänellä on oikeus pitää yllä läheisiä ihmissuhteita, kasvuympäristöä unohtamatta. Jos viranomaiset joutuvat tehdä yhteydenpitoon liittyviä toimenpiteitä lapsen eduksi, silloin tilanne voi muuttua.

4 LAPSEN SAAPUMINEN SIJAISHUOLTOON

4.1 Lastensuojelun prosessi

Lastensuojelun prosessissa toistuu samat elementit, mitkä ovat määritelty lastensuojelulaissa (Lastensuojelulaki 417/2007). Prosessit voivat kuitenkin olla monimutkaisia, eivätkä ne etene aina samalla tavalla. Ennen lastensuojelutarpeen selvitystä usein pyritään ehkäisevään lastensuojeluun (Sosiaali- ja terveysministeriö (STM), i.a.). Kaikissa tilanteissa tämä ei kuitenkaan ole mahdollista. Ennaltaehkäisevissä lastensuojelupalveluissa ei kuitenkaan olla vielä lastensuojelun asiakkaita.

Lastensuojeluasia tulee vireille jonkin tahon yhteydenoton tai lastensuojeluilmoituksen jälkeen (lastensuojelulaki 417/2007). Tämän jälkeen lastensuojelun työntekijän täytyy arvioida lapsen kiireellinen lastensuojelun tarve. Tämän arvioinnin jälkeen tarkastellaan lastensuojelun palvelutarpeen arviointia, jossa selvitetään lastensuojelun tarve. Palvelutarpeen arviointi täytyy aloittaa seitsemän päivän kuluessa siitä, kun lastensuojeluasia on tullut vireille. Palveluarvioinnin täytyy olla valmis kolmen kuukauden kuluttua sen alkamisesta. Palvelutarpeen arvioinnin aikana sosiaalityöntekijä arvioi lapsen kasvuolosuhteita sekä huoltajien mahdollisuutta huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Sosiaalityöntekijä voi tarvittaessa olla yhteydessä myös muihin lasten läheisiin palvelutarpeen arviointia tehdessä.

Palvelutarpeen arvioinnissa voidaan todeta, että lapsi ei ole lastensuojelupalveluiden tarpeessa, jolloin lastensuojelun asiakkuus ei ala (lastensuojelulaki 417/2007). Jos taas lapsi tarvitsee lastensuojelun palveluita tai tukitoimia, asiakkuus alkaa. Asiakkuus aloitetaan myösiinä tapauksessa, jos lapsen kasvuolosuhteet tai oma käytös uhkaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Jos joudutaan kiireellisiin lastensuojelun toimenpiteisiin, asiakkuus alkaa silloin heti.

Jaakkola (2022) korostaa sosiaalityöntekijän arvioinnin tärkeyttä. Tilanteen arviointi on hyvin tärkeä sekä kriittinen. Arviointi edellyttää sosiaalityöntekijältä korkeatasoista lastensuojelun asiantuntijuutta, ammattitaitoa sekä taitoa kohdata lapsi ja tunnistaa lapsen tilanne oikeaksi. Joskus tilanteet voivat olla hyvinkin monimutkaisia ja hankalia, eikä yksiselitteistä vastausta saada.

Lapsella on oikeus hänen tarpeen vaativaan sijaishuoltoapaikkaan (Saastamoinen, 2010, s. 102). Lapsen sijaishuoltoapaikan valinta täytyy olla aina lapsen edun mukaista. Lapsen

sijaishuoltopaikan valintaa tehdessä on tarkasteltava ja arvioitava tätä huolellisesti. Tämä on tärkeää etenkin sen vuoksi, ettei tulisi tilanteita, joissa lapsi joutuu sijaishuoltopaikkojen kiertoon. On tärkeää huomioida sijaishuoltopaikan valinnassa lapsen tarpeet ja sijoituksen syyt, jotta sijaishuoltopaikka pystyy vastaamaan lapsen tarpeisiin sekä haasteisiin. Sijaishuoltopaikan valinnassa täytyy lisäksi huomioida lapsen yksilöllinen tarve, mahdolliset sisarusuhteet sekä muut läheiset ihmissuhteet. Ihmissuhteiden tukemisella on lapsen sijoituksen aikana suuri merkitys. Lapsen sijoituksen syiden, lapsen tarpeen sekä läheisten ihmisten lisäksi sijoituspaikkaa valittaessa on tärkeää huomioida myös hoidon jatkuvuus.

4.2 Lapsen saapuminen uuteen ympäristöön

Kun lapselle on löydetty hänelle sopiva sijaishuoltopaikka, sijaishuoltoon siirtyminen täytyy toteuttaa mahdollisimman hallitusti (Saastamoinen, 2010, s. 109). Sijaishuoltoon siirtyminen täytyy aina toteuttaa suunnitelmallisesti sekä huolellisesti, jos kyseessä ei ole kriisitilanne. Kriisitilanteessa lapsen sijoittaminen tapahtuu nopeasti, eikä tämän vuoksi ehditä valmistautumaan pitkään. Lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle on lähes joka kerta lapselle sekä vanhemmille traumaattinen kokemus, vaikka tämä olisikin lapsen edun mukaista (Nurhonen, 2018, s. 183).

Jokaiselle lapselle oman perheen luota pois lähteminen on todella haikeaa ja surullista, on kuitenkin tilanteita, joissa myös lapsi itse on tyytyväinen päästessään pois kotoa. Aina kun lapsi sijoitetaan pois kotoa, hänen perus- ja ihmisoikeuksiinsa joudutaan puuttumaan (Hakalehto ym., 2016, s. 174). Tämä takaa lapselle turvallisemman kasvuympäristön lastensuojeluyksikössä. Lapsia sijoitetaan tällä hetkellä paljon lastensuojeluyksiköihin. Moni lapsi kokee, että lastensuojeluyksikköön ei ole mieluista mennä, mikä onkin ymmärrettävää. Lapsen olo uudessa ympäristössä saattaa tuntua turvattomalta ja yksinäiseltä. Hän tulee aivan uuteen ympäristöön uusien ihmisten keskelle. Hänelle kaikki on aivan uutta ja usein lastensuojelulaitoksissa on tietyt tavat ja aikataulut, jotka ohjaavat lasten arkea ja toimintatapoja. Lapselle tilanne on uusi ja jännittävä. Aikuiset ohjaajina haluavat tehdä kaiken niin hyvin kuin mahdollista, jotta lapsi tuntee olonsa tervetulleeksi sekä turvalliseksi. Joissakin tapauksissa lapsi voi siirtyä yksiköstä toiseen, mutta lapsi voi tulla lastensuojeluyksikköön myös kotoa. Sinkkonen (2015) muistuttaa, että jokainen sijoitukseen tuleva lapsi on kokenut katkoksia ihmissuhteissaan ja monia on laiminlyöty tai jollakin muulla tavalla kohdeltu kaltoin.

Lastensuojelussa tärkeässä roolissa on perheen tukeminen sekä toimiminen yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa (Hakalehto ym., 2016, s. 242). Tällaisella toimimisella lapsen on myös helpompi olla yksikössä sekä muodostaa suhdetta siellä toimiviin aikuisiin. Lasten vanhempien, yksikön sekä sosiaalityöntekijän välillä oleva hyvä yhteistyö on lapsen hyvinvoinnin kannalta erityisen tärkeää. Huostaanoton ja sijoituksen tarkoituksena on kuitenkin suojella lasta suuremmilta vahingoilta (Sinkkonen, 2015, s. 163). Lasten oikeuksien keskusliiton artikkelin (2020) mukaan lasten oikeuksien toteutuminen sijaishuoltoapaikassa on yhteydessä lapsen kiintymisessä sijaishuoltoapaikkaan. Lasten ja nuorten haasteellisuus on lisääntynyt ja huostaanotetuille nuorille on ihan arkipäivää, että he joutuvat vaihtamaan lastensuojeluyksikköä monta kertaa sijoitustaipaleensa varrella. Lasten ja nuorten aggressiivisuus, impulsiivisuus sekä päihteidenkäyttö ovat lisääntyneet valtavasti. Nämä haasteet näyttävät voimakaina, jos sellaisia on.

Lastensuojeluyksikössä sijaishuoltoa toteutetaan aina lapsen tarpeet edellä (lastensuojelun keskusliitto, 2023). Lapsen on saattanut olla todella vaikea muodostaa uudessa tai vanhassa yksikössä turvalliselta tuntuvaa sekä luottamuksellista luottamussuhdetta, jos aikuiset ympärillä vaihtuvat koko ajan. Heinonen toteaa (2020) artikkelissaan, miten tärkeää on etenkin vaikeissa tilanteissa kohdata ja käsitellä lapsen tunteita. Lapsen kohtaaminen sekä tunteista puhuminen muodostuvat helpommaksi luottamussuhteen kasvettua. On tärkeää löytää lapselle keinoja rauhoittumiseen sekä ahdistuksen purkamiseen. Aikuisten tehtävänä on auttaa lasta pelon ja epävarmuuden yli. Tällä pystytään helpottamaan lapsen psyykkistä kuormitusta arjessa.

Lapsen sekä häntä hoitavien aikuisten suhde syntyy sekä rakentuu intersubjektiivisuudesta (Lamberg, 2018, s.96). Intersubjektiivisuudella tarkoitetaan samassa tilassa ja hetkessä koettavia asioita kuten hetken kuvia, erilaisia tunteita ja sanoja. Tällaisilla asioilla pystytään luomaan kiintymyssuhdetta lapseen. Kiintymyssuhde lapsen kanssa rakentuu dialogisessa suhteessa häntä hoitaviin ihmisiin. Tällaisissa hetkissä tarvitaan aikuisilta ammatillista osaamista ja kykyä asettua lapsen asemaan jakamaan hetkiä hänen kanssaan. Luottamussuhteen muodostumisen jälkeen työskentely lapsen kanssa on helpompaa.

5 NEPSY- JA KÄYTÖSHÄIRIÖ

5.1 Neuropsykiatriset häiriöt

Länsirannan lastensuojeluyksikkö on erikoistunut lasten ja nuorten nepsy- ja käytöshäiriöihin. Nepsystä puhuttaessa tarkoitetaan neuropsykiatrisia haasteita omaavia lapsia ja nuoria (NäeNepsy, 2023). Neuropsykiatriset haasteet johtuvat aivotoiminnan rakenteellisesta sekä toiminnallisesta poikkeavuudesta. Yksikössä työskennellessä on tärkeää tietää mitä nämä ovat sekä, miten ne ilmenevät arjessa lasten kanssa. Oppaan tekemisessä on tärkeää huomioida lasten ja nuorten haasteet. Psykkisille häiriöille tavallista on tunne-elämän, ajatustoiminnan sekä käytöksen häiriöt. Apuna näihin voidaan käyttää erilaisia lääkkeitä tai psykoterapiaa, usein näistä ei selviä ilman apua (Mehilainen, i.a.). Suomessa on kansainvälisestikin tarkastellen todella hyvä nuorisopsykiatrisen palvelujärjestelmä, missä pystytään huomioimaan kehitysvaiheen erityispiirteet hyvin (Kaltiala, 2020).

Psykkisiä häiriöitä diagnosoidaan aikaisempaa enemmän (Gyllenberg, 2018). Tämä johtuu siitä, että psykkisiä häiriöitä tunnistetaan helpommin kuin ennen. Myös Ranta (2023) kertoo, että diagnosointi, lääkitys sekä hoitoon ohjautuminen ovat lisääntyneet, mutta tutkijakkaan eivät osaa arvioida, mikä vaikutus tällä on kokonaisuuteen. Sinkkonen (2015) toteaa, että erään arvion mukaan maassamme peräti puolet sijoitetuista lapsista ja nuorista, jotka tarvitsisivat psykiatrista apua jäävät ilman hoitoa. Myös Talentian julkaisun (2021) mukaan sijaishuoltoon tulee entistä enemmän vaativan tuen tarpeessa olevia lapsia. Yli 60 % koulu-kotiin sijoitetuista lapsista omaavat jonkinlaisen psykiatrisen diagnoosin.

Opinnäytetyön osana tehtävän oppaan toteuttamisessa on tärkeää tietää, millainen opas olisi eduksi juuri nepsylapsille, jotta siitä saataisiin kaikki mahdollinen hyöty irti. Sijaishuoltoon tullessa lapsilla on monia kehityksellisiä sekä mielenterveydellisiä ongelmia (Pasanen ym., 2022). Lasten mielenterveyden ongelmat ovat selkeästi yhteydessä siihen, miten vanhana lapsi sijoitetaan. Vanhempana sijoitetuilla lapsilla on enemmän mielenterveyden ongelmia. Rannan (2023) mukaan on kuitenkin mahdollista, että osalla lapsista mielenterveys on jopa kohentunut. Totuus on kuitenkin se, että yhä useampi lapsi ja nuori käyttää nykyään mielenterveyspalveluita.

5.2 Aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriö (ADHD)

Aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriöstä puhutaan tutummin ADHD:nä. ADHD on keskushermoston kehitykseen liittyvä neuropsykiatrinen häiriö (Marttunen ym., 2013, s. 79–83). ADHD-diagnoosi on yleisempi pojilla kuin tytöillä. ADHD-diagnoosin saaminen edellyttää useiden pitkäaikaisten oireiden esiintymistä yhtä aikaa. On hyvin yleistä, että ensimmäiset oireet alkavat jo ennen koulun alkamista. Tärkeimpiä oireita ovat impulsiivisuus, ylivilkkaus sekä tarkkaamattomuus. Usein lapsien kasvaessa ja nuoruusvuosien lähestyessä heidän oireensa lievittyvät. ADHD on yksi lasten ja nuorten yleisimmistä psykiatrisista sairauksista (Drechsler ym., 2020). ADHD:n esiintyvyys lapsilla ja nuorilla on yli 5 %.

Lapsilla ADHD on helpompi tunnistaa kuin nuorilla (Marttinen ym. 2013, s. 85). Nuorten elämässä mielenterveyden häiriöt ovat yleisempiä kuin lapsilla ja sen takia ADHD on myös hankalampi tunnistaa. ADHD:n oireet aiheuttavat usein vaikeuksia töissä, koulussa sekä perheessä ja sosiaalisissa suhteissa. ADHD-diagnoosia ei voida tehdä pelkän neuropsykologisen tutkimuksen perusteella. Vaikka henkilöllä olisikin ADHD, oppimistaso voi vaihdella, toisilla se on korkeampi ja toisilla matalampi. On tärkeää, että kouluun saadaan tarvittavat tukimenetelmät jokaiselle yksilöllisesti. On todennäköistä, että ADHD:n takia opiskelu ja työ ovat vaikeampia. Perimällä ja geeneillä on suuri vaikutus ADHD:hen. Jotkin asiat ympäristössä vaikuttavat ADHD:n puhkeamiseen merkittävästi. On kuitenkin tutkittu, että ympäristötekijät eivät aiheuta ADHD:tä.

ADHD:sta kärsivälle lapselle tai nuorelle pitkien ja vaikeiden ohjeiden ymmärtäminen ja toteuttaminen on vaikeaa (Marttinen ym. 2013, s. 88–95). Lauseiden ja ohjeiden täytyy olla selkeitä ja lyhyitä. ADHD:n omaava lapsi tai nuori tarvitsee todennäköisesti enemmän tukitoimia arjessa. On hyvin tärkeää, että nuori itse sekä hänen perheensä tietävät tarpeeksi ADHD:stä. Tällä tavalla perhekin tietää keinot, jolla ADHD-diagnoosin omaavan lapsen tai nuoren kanssa on helpompi toimia. Vaikka diagnoosit ovat lisääntyneet silti ihmiset eivät saa täyttä hyväksyntää diagnoosilleen ja heidän on vaikea toimia yhteiskunnassa (Frank, 2023). Etenkin Alankomaissa on tehty tällaisia huomiota, mutta samat ongelmat ovat läsnä Suomessa. ADHD:tä voidaan kuitenkin hoitaa lääkkeillä ja se on tehokasta (Marttunen ym. 2013, s.79–83). Lääkehoitoa voidaan joutua muuttamaan, jotta löydetään parasta apua. Jotkut saattavat tarvita lääkehoitoa vielä aikuisenakin ja joillakin se voidaan lopettaa jossakin vaiheessa elämää. On kuitenkin yleistä, että vaikka lääkitys lopetettaisiin, muita tukitoimia voidaan joutua jatkamaan.

5.3 Käytöshäiriö

Käypähoitosuosituksen (2018) mukaan käytöshäiriöt esiintyvät lapsella pitkäkestoisena uhmakkaana, aggressiivisena sekä epäsosiaalisena käytöksenä. Käytöshäiriöihin liitetään usein kehityksellisiä ongelmia, oheissairastavuutta sekä psykososiaalista kuormittavuutta. Käytöshäiriöiden todentaminen ei tapahdu hetkessä. Todentamiseen kerätään tietoa monilla tapaamisilla niin lapselta itseltään, vanhemmilta kuin muilta hoitavilta tahoilta. Kuormittavat olosuhteet ovat yhteydessä käytöshäiriölapsiin. Käytöshäiriön omaavien lasten hoito suunnitellaan aina yksilöllisesti ja toteutetaan yhdessä kaikkien lapsen elämässä olevien ihmisten kanssa. On todennettu, että positiivista käytöstä täytyy vahvistaa sekä nuoren ympäristö tulee muokata kehitystä tukevaksi. Lääkehoitoa kokeillaan vasta kun psykososiaaliset hoidot on kokeiltu.

Käytöshäiriöön täytyy puuttua heti, kun sellainen huomataan. Lapsena alkanut käytöshäiriö on usein paljon vakavampi kuin nuorena alkanut (Marttunen, 2013, s. 97). Käytöshäiriöiden kanssa yhtä aikaa monilla nuorilla on muita mielenterveyden ongelmia ja -häiriöitä. Usein nuorilla voi olla ADHD:tä, depressiota, ahdistuneisuus- ja päihdehäiriöitä. Näillä häiriöillä voi olla lisääviä vaikutuksia päihteidenkäyttöön sekä rikosten ja epäsosiaalisen persoonallisuuden kehittymiseen.

Käytöshäiriöt voidaan jakaa neljään eri osioon (Marttunen, 2013, s. 98): Perheensisäisessä käytöshäiriössä oireet näyttäytyvät vain perheen sisällä. Perheen sisällä nuoren epäsosiaalisuus, tuhoavuus sekä aggressiivisuus kohdistuu vain perheenjäseniin. Epäsosiaalisessa käytöshäiriössä nuorelta puuttuu ikätasoiset ystävyys-suhteet. Sosiaalisessa käytöshäiriössä nuorella on ystävyys-suhteita. Viimeisimpänä muotona on uhmakkuushäiriö ja tämä on tyypillinen alle 10-vuotiailla. Uhmakkuushäiriön seurauksena voi myöhemmin kehittyä käytöshäiriö.

Käytöshäiriö ilmenee esimerkiksi vaikeutena tehdä yhteistyötä tai vaikeutena odottaa omaa vuoroaan (Marttunen, 2013, s. 100). Näiden ja monien muiden asioiden seurauksena kaverisuhteiden luominen saattaa olla hankalaa. Käytöshäiriöisellä lapsella saattaa esiintyä myös aggressiivisuutta ja voimakasta impulsiivisuutta. Käytöshäiriöinen nuori saattaa saada koulussa paljon negatiivisuutta ja hänellä saattaa olla oppimisvaikeuksia.

Lapsuudessa ADHD ja voimakas impulsiivisuus voivat kehittyä myöhemmin käytöshäiriöksi. Perinnölliset tekijät voivat altistaa käytöshäiriöille, mutta usein tarvitaan myös muita altistavia

tekijöitä. Merkittäviä riskitekijöitä perinnöllisyyden, ADHD:n sekä impulsiivisuuden lisäksi voivat olla huonot sosiaaliset taidot, vanhempien päihdeongelmat sekä tyttöjen aikainen puberteetti.

Käytöshäiriöiden hoidossa tärkeää on koko lähipiirin johdonmukaisuus samaan suuntaan (Marttunen, 2013, s. 106). Nuoren käytökseen täytyy puuttua välittömästi ja etenkin positiivisen palautteen antaminen hyvissä tilanteissa on toimivaa. Hoitosuunnitelma muodostetaan yksilöllisesti. Usein perheeseen tai vanhempiin liittyvää suhdetta pyritään parantamaan lapsen iästä riippuen. Perhe- tai käyttäytymisterapeutti voi olla tärkeä henkilö nuoren käytöshäiriön hoidossa. Yhteistyö tarpeellisten tahojen välillä on avaintekijä hoidon onnistumiseen. Tarvittaessa käytöshäiriöiden hoitoon käytetään myös lääkkeitä.

6 YHTEISTYÖTAHON ESITTELY

6.1 Yksikön esittely

Opinnäytetyössäni yhteistyötahona toimi Familiar Länsirannan lastensuojeluyksikkö. Opinnäytetyön aikana yhteydenpitoa on toteutettu Länsirannan yksikönjohtajan, Familiarin laatujohtajan sekä muun Länsirannan henkilökunnan kanssa.

Länsirannan lastensuojeluyksikkö on laitoshoidon erityisyksikkö (Familiar länsiranta, i.a.). Lapset ovat sijoitusvaiheessa 7–15-vuotiaita. Lapset on sijoitettu avohuollon tukitoimena tai huostaanotolla. Yksikkö on suunnattu psyykkisesti- tai käytöshäiriöisesti oireleville lapsille ja nuorille. Länsirannan lastensuojeluyksiköstä on pyritty tekemään mahdollisimman kodinomaisen sekä turvallinen ympäristö jokaiselle lapselle. Länsirannan lastensuojeluyksikössä turvallinen ja strukturoitu arki ovat pääosassa. Yksikössä toiminnallisuus on suunnitelmallista ja tavoitteellista. On kuitenkin tärkeää huomioida lapsen ikä- ja kehitystaso. Täällä kyseisessä erityisyksikössä omaohjaajatyöskentely on suuressa osassa ja lasten kanssa työskentely on yksilöllistä jokaisen lapsen omien tarpeiden mukaan. Lasten kanssa suunnitelmallinen työskentely on jokapäiväistä. Myös heidän perheidensä kanssa yhteydenpito ja työskentely on tärkeää. Hyvä yhteistyö on tärkeää ja edesauttaa lapsen kuntoutumista. Hyvä yhteistyö luo luottamusta niin vanhemmille kuin sijaishuolto paikallekin.

Länsirannan lastensuojelun lapset ja nuoret käyvät koulua samassa pihapiirissä sijaitsevassa koulurakennuksessa tai Kuortaneen sekä lähialueen muissa kouluissa (Familiar länsiranta, i.a.). Koulujen kanssa yhteistyö on sujuvaa sekä viikoittaista. Länsirannassa koulunkäynti on jokaiselle lapselle arkipäivää. Koulupäivien pituus ja sisältö muodostetaan lapsen kuntoutumisen ja toimintakyvyn mukaan. Nämä ovat jokaisella lapsella yksilöllisiä.

Länsirannan lastensuojeluyksikössä omaohjaajuus on merkittävässä osassa kuntoutumista (Familiar länsiranta i.a.). Jokainen lapsi saa saapuessaan yksikköön itselleen kaksi omaohjaajaa. Omaohjaajat hoitavat eniten lapsen asioita sekä saavat yleensä muodostettua parhaimman luottamussuhteen lapseen. Omaohjaajuuden avulla pyritään saamaan lapselle lastensuojeluyksiköstä aikuinen, johon on helppo tukeutua alusta asti. Familiarin tiedotteessa (2021) kerrotaan, miten vuodesta 2022 haluttiin teemaltaan omaohjaajuuden teemavuosi. Teemavuodella lisättiin omaohjaajien aikaa omaohjattavan kanssa erilaisten aktiviteettien sekä arkisten toimien parissa. Tämä nousi esiin lapsille toteutetussa kyselyssä omavalvontasuunnitelman tiimoilta ja siihen haluttiin heti tarttua.

Länsirannan lastensuojeluyksikössä työntekijöillä monipuolinen koulutusohjelma (Familiar länsiranta, i.a.). Työntekijöillä on myös erityisosaamista ja mahdollisuuksia kouluttautua oman kiinnostuksen mukaan. Jokaisella lapsella on oikeus pysyviin ihmissuhteisiin, myös sijais-
huollossa (Talentia, 2021). Onkin tärkeää, että lastensuojeluyksikössä työntekijöiden vaihtuvuus ei olisi suurta, mikä edesauttaa myös lasten kuntoutumista.

6.2 Vanhemman osuus sijoituksessa

Lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle aiheuttaa aina kriisin sekä lapselle, että vanhemmalle (Kujala, 2003, s. 9–11). Tässä vaiheessa ei saada unohtaa vanhempaa, vaan myös vanhemmat tarvitsevat tukea lapsen lisäksi. Usein vanhemmat jäävät tässä tilanteessa liian yksin ja olisi tärkeää huomioida myös vanhemmat. Vanhemmat elävät kriisissä ja heidän on vaikea ottaa apua vastaan. Vanhemmat eivät ole usein valmiita ottamaan tukea esimerkiksi sosiaalityöntekijältä, koska kokevat sen uhkana. Vanhemman tukeminen vaikeassa tilanteessa on sekä lapsen että vanhemman etu. Vanhemman tukemisella voidaan edistää myös lapsen kuntoutumista. Suunnitelmallinen työskentely perustuu hyvään yhteistyöhön lapsen, hänen perheensä ja verkostojen kanssa (Familiar länsiranta, i.a.). Länsirannassa pidetään tiivistä yhteistyötä sekä yhteydenpitoa tärkeänä. Yhteistyö perheen kanssa on myös yksi tärkeä Länsirannan arvo.

7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Valitsin opinnäytetyökseni oppaan, joka on suunnattu Länsirannan lastensuojeluyksikköön saapuvalla lapselle. Oppaan idea tuli Länsirannan lastensuojeluyksiköstä. He kokivat oppaan tarpeellisenä. Opas tulee Länsirannan lastensuojeluyksikön ohjaajien käyttöön. Oppaan avulla uusi lapsi saa itselleen tietoon yksikön tärkeitä asioita. Osana opinnäytetyötäni on tutkimus, jossa tarkastellaan työntekijöiden mielipidettä oppaaseen ja oppaan sisältöön. Opinnäytetyöni on toteutettu toiminnallisena opinnäytetyönä. Länsirannan lastensuojeluyksikön työntekijät saa tästä oppaasta uuden työvälineen arkeen avuksi. Familiarin laatujohtajalta sain tutkimusluvan ja pystyin aloittamaan opinnäytetyön kirjoittamisen. Oman opinnäytetyöprosessin aikana tein koko ajan tiivistä yhteistyötä Länsirannan yksikönjohtajan, vastaavan ohjaajan sekä työntekijöiden kanssa.

7.1 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä lapsen tietoa tärkeistä asioista saapuessaan uuteen lastensuojeluyksikköön, esimerkiksi toimintatavoista, säännöistä ja aikatauluista. Opinnäytetyöni tavoitteena on tehdä sijoitetulle lapselle suunnattu opas. Opas on työntekijän apuna lapsen sopeutumisessa uuteen yksikköön. Länsirannan lastensuojeluyksikön työntekijät saavat oppaasta työkalun arkeen helpottamaan toimimista uuden lapsen kanssa. Työntekijät voivat jakaa oppaan uudelle lapselle paperisena tai sähköisenä versiona. Uusi sijoitettu lapsi voi lukea ja perehtyä yksikköön oppaan avulla omassa rauhassaan.

7.2 Aineiston kerääminen

Opinnäytetyöhön teorian aineistoa on kerätty monista erilaisista lähteistä. Painettujen sekä verkkolähteiden avulla opinnäytetyön kirjallisuus on mahdollisimman monipuolinen. Aluksi mietin mahdollisia hakusanoja, minkä jälkeen tarkistin hakusanojen oikeanlaisuuden. Taulukossa 1 eritelty erilaisia hakusanoja, joita käytin teorian pohjana sekä lähteiden etsimisessä. Löysin suuren määrän lähteitä, joten niihin perehtyminen vei aikaa. Halusin löytää opinnäytetyöhöni parhaat mahdolliset lähteet, jouduinkin karsimaan jonkin verran alkuperäisistä lähteistä. Kesken opinnäytetyön etsin myös vielä lisää lähteitä, jotta sain tarkennettua aiheita, mitkä olivat jääneet mielestäni liian suppeiksi. Tiedonhakuun on käytetty Seamkin tunnuksilla saatavissa olevia erilaisia lähteitä, kuten kotimaisia sekä vieraskielisiä artikkeleita. Erityisesti

opinnäytetyöni aikana etsin artikkeleita Alma Talentin ammattilaismedioiden sekä Arton ja Journalin arkistoista. Kirjoja etsin Seamk Finnasta ja mahdollisuuksien mukaan lainasin kirjat konkreettisina kirjoina. Opinnäytetyöni viitekehyksessä laki on tärkeä. Lastensuojelussa kaikki asiat tapahtuvat lain pohjalta ja lain mukaan, joten koin tärkeäksi ja tarpeelliseksi ottaa myös opinnäytetyöni pohjalle lakia. Kansainväliset lähteet on etsitty Seamk:in tunnuksilla olevan tietokanto Ebscon kautta sekä vapaasti saatavilla olevien artikkeleiden kautta.

Lastensuojelu	Sijaishuolto	Lapsen oikeudet	Huostaanotto
Lapsen etu	Lapsen asema	Yleissopimus lapsen oikeudesta	Käyttäytymishäiriöt
Neuropsykiatriset häiriöt	Lapsilähtöisyys	ADHD	Lastensuojelulaki

Taulukko 1. Lähteisiin käytettyjä hakusanoja (Oravasaari, 2023).

7.3 Määrällinen tutkimus kyselylomakkeena

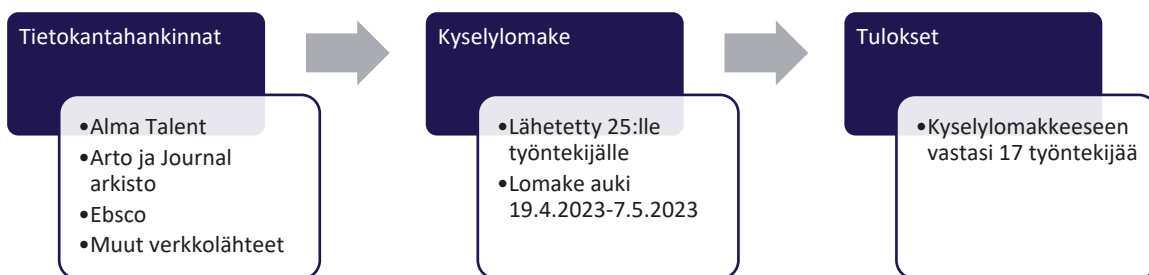
Virallisen tutkimusluvan saatuaani suunnittelin muun aineiston tueksi kyselylomakkeen. Toittamani kysely oli kvantitatiivinen kysely Länsirannan lastensuojeluyksikön työntekijöille. Kvantitatiivisessä eli määrällisessä tutkimuksessa saadaan selville lukuja, määriä ja tilastoja (Vilkka, 2007, s. 14). Toiminnallisessa opinnäytetyössä määrällisen tutkimuksen tarkoituksena ja tavoitteena on selittää, perustella, täsmentää sekä kuvailla aihetta (Vilkka & Airaksinen, 2003, s. 58). Määrällinen tutkimus vastaa kysymyksiin, kuinka moni, kuinka paljon ja kuinka usein (Vilkka, 2007, s. 14). Kaikki asiat, jotka nousevat tutkimusaineistosta esiin, kuvataan numeroiden avulla. Oman tutkimukseni Länsirannan työntekijöille toteutin kyselylomakkeena. Lähes kaikki kysymykset kyselylomakkeessani oli määrällisiä monivalintakysymyksiä. Kyselylomake oli vakioitu, eli jokaiselle kyselyn vastaajalle kysymykset tulivat samassa järjestyksessä sekä kysymykset oli muotoiltu samalla tavalla (mts. 28). Määrällisessä tutkimuksessa tutkija kuvaa, millä tavalla jotkin asiat liittyvät tai eivät liity toisiinsa (mts. 14). Jokainen määrällinen tutkimus strukturoidaan sekä operationalisoidaan ennen aineiston keräämistä. Operationalisoinnin avulla tutkittava asia muutetaan muotoon, josta tutkimukseen osallistuvat ymmärtävät kysymyksen arkiymmärryksellään. Strukturoinnilla tarkoitetaan

tutkittavien asioiden ja ominaisuuksien vakioitumista kysymyksiksi sekä vastausvaihtoehdoiksi, siten että jokainen vastaaja ymmärtää kysymyksen sekä vastausvaihtoehdon samalla tavalla.

Määrällisessä tutkimuksessa yleisimpänä aineistonkeruumenetelmänä käytetään kyselylomaketta (Vilka, 2021, Tutkimusaineiston keräämisen tavat- kappale). Kyselylomaketutkimuksessa vastaaja itse lukee kysymyksen ja vastausvaihtoehdot sekä vastaa kysymykseen itse. Kyselylomakkeessa etuna on, että vastaajan henkilöllisyyttä ei tiedetä. Kyselylomakkeessa haittana voi usein olla alhainen vastausprosentti. Kyselylomake voidaan lähettää postitse, sähköpostissa tai internetissä. On kuitenkin aina mahdollista toteuttaa kysely myös paikan päällä. Kyselyn toteuttamisessa tärkeintä on kyselylomakkeen hyvä suunnittelu. Valitsin kyselylomakkeen tutkimukseeni, sillä sen avulla voin taata jokaiselle vastaajalle anonymiteetin. Kyselylomakkeen lähettämisen ajankohtaa mietin paljon, jotta ajankohta olisi paras mahdollinen suurimman vastausmäärän saavuttamiseksi. Lastensuojelun kiireellisen työnkuvan vuoksi kyselylomake oli paras mahdollinen vaihtoehto, koska silloin jokainen työntekijä voi vastata, kun siihen on aikaa. Lomakkeeseen vastaaminen ei saa viedä liikaa aikaa tai työpanosta työntekijöiden työajasta. Lomakkeeseen laadittiin kahdeksan kysymystä. Osassa kysymyksistä oli vastausvaihtoehdot, ainoastaan yksi oli täysin avoin kysymys. Kyselyn alkuun oli kirjoitettu saatekirje kyselyyn vastaajille.

Kyselylomakkeeseen on muotoiltu kahdeksan kysymystä. Kyselylomakkeessa muotoilu on vakio, eli jokainen vastaaja saa kysymykset samalla tavalla muotoiltuna ja samassa järjestyksessä. Kyselylomakkeen kysymykset perustuvat tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen. Kyselylomakkeessa on viisi monivalintakysymystä. Monivalintakysymyksissä vastausvaihtoehdot on aseteltu valmiiksi (Vilka, 2007, s. 67). Kyselylomakkeessa on mukana myös yksi avoin kysymys. Avoimen kysymyksen tavoitteena on saada vastaajilta mielipiteitä (mts. 68). Kyselylomakkeessa oli kahdessa kohdassa käytetty sekamuotoista kysymystä, jossa tarkoituksena on antaa mahdollisuus vastaukseen, jota kysymyksen laatija ei välttämättä tunne. Sekamuotoisessa kysymyksessä on annettu osa vastausvaihtoehdoista, mutta annettu myös mahdollisuus vastata vapaasti. Sekamuotoisten ja avoimien kysymysten avulla pyritään syventämään vastauksia. Kyselylomakkeessa oli seitsemän pakollista kysymystä. Viimeisenä oli vapaaehtoinen kysymys, joka oli myös tutkimuslomakkeen ainoa avoin kysymys. Kysymykset oli luotu selkeiksi ja ymmärrettäviksi, jotta kohderyhmän vastaukset ovat mahdollisimman totuudenmukaisia. Kyselylomakkeen tavoitteena oli saada lisää tietoa työntekijöiltä, jotta oppaasta saadaan heidän tarpeitaan vastaava.

Aloitin kyselylomakkeen suunnittelun miettimällä kysymyksiä sekä vastauksia paperille. Käytin kysymysten muotoiluun sekä vastausvaihtoehtojen miettimiseen paljon aikaa. Kyselylomakkeen tarkalla suunnittelulla varmistettiin, että kyselylomakkeen kysymykset vastaavat tavoitteeseen. Kysymysten suunnittelun jälkeen kysymykset siirrettiin Webropol-kyselylomakkeeseen, jossa vielä kysymysten asettelu sekä ulkoasu muotoutui halutunlaiseksi. Kyselylomakkeen alkuun liitettiin saatekirje, jossa kerrottiin tavoitteesta tehdä opas sekä halukkuus saada työntekijöiden mielipiteitä aiheeseen, työntekijöiden ollessa parhaita asiantuntijoita juuri tähän aiheeseen. Tämän jälkeen kysely lähetettiin vielä Länsirannan lastensuojeluyksikön esihenkilöille nähtäväksi PDF-tiedostona. Sain heiltä vielä yhden korjausehdotuksen, joten lisäsin korjausehdotuksen vielä kyselylomakkeelle. Kysely lähetettiin testivastajille ennen virallisen kyselyn toteuttamista, jotta kysely oli varmasti toimiva, selkeä sekä tarkoituksenmukainen. Tässä kohtaa kyselyyn ei tarvinnut enää tehdä muokkauksia. Kysely lähetettiin Länsirannan yksikönjohtajalle. Hän laitoi kyselyn jakoon kaikille yksikön työntekijöille sähköpostin kautta. Kyselylomake oli auki 19.4.–7.5.2023. Viimeisellä viikolla kohderyhmää muistutettiin kyselyyn vastaamisesta. Kysely lähetettiin Länsirannan lastensuojeluyksikön 25 työntekijälle. Kyselyyn vastasi 17 Länsirannan lastensuojeluyksikön työntekijää.

Kuvio 2. Opinnäytetyön eteneminen (Oravasaari, 2023).

7.4 Aineiston analysointi

Opinnäytetyön tutkimus on kvantitatiivinen tutkimus, joten myös aineiston analysoinnissa käytössä olivat määrälliset menetelmät. Määrällisen tutkimuksen aineiston analysointi perustuu matemaattisiin kaavoihin, prosentteihin sekä lukumääriin (Vilka, 2021, Tutkimushaastattelun muodot -luku). Määrällisessä tutkimuksessa pyritään selvittämään ilmiöiden yleisyyttä sekä esiintyvyyttä (Jyväskylän yliopisto, i.a.). Määrällisen tutkimuksen tuloksia tarkastellaan usein erilaisten tilastojen sekä laskennallisten menetelmien kautta. Määrällisessä tutkimuksessa tieto on aina numeerisessa muodossa, jolloin tieto voidaan esittää lukijalle erilaisten kuvioiden, taulukoiden sekä kaavioiden avulla (Vilka, 2007, s. 136). Analyysivaiheessa on pääasiassa ollut käytössä tilastollisesti kuvaava analyysi. Tällä tilastollisella analyysillä voidaan todeta asioiden jakautumista, yleisyyttä sekä jäsentymistä erilaisiin luokkiin (Jyväskylän yliopisto, (JYX), i.a.). Määrällisen tutkimuksen analyysissä käytetään usein edellä mainitun tilastollisesti kuvaavan analyysin lisäksi yhteisvaihtelua, riippuvuussuhteiden ja aikasarjan analyysiä. Määrällisessä tutkimuksessa tarkastellaan yhden, kahden tai useamman muuttujan välistä riippuvuutta sekä niiden vaikutusta toisiinsa (Vilka, 2021, Tutkimushaastatteluiden keräämisen pulmat ja ratkaisut -luku). Määrällisen tutkimuksen analysointi on toteutettu yhden muuttujan jakaumaa käyttäen eli miten vastaukset ovat jakautuneet monivalintakysymyksiin. Tutkimusaineistosta saatuja määriä on havainnollistettu käyttäen lukumääriä sekä prosentteja. Määriä on havainnollistettu toteuttaen kaavioita, jotta lukijalle muodostuisi selkeämpi kuva ja tutkimustuloksia olisi helpompi ymmärtää. Määrällisessä Opinnäytetyössä halutaan pääosin selvittää, moniko ihminen on kyseisen vaihtoehdon kannalla, jotta voidaan muodostaa opinnäytetyön tavoitteena ollut opas.

Opinnäytetyö toteutettiin sekä analysoitiin Webropol-ohjelmassa olevan raportointityökalun avulla. Raportointityökalusta saatiin tarvittavat prosentit sekä nähtiin jakaumat, mitkä muodostuivat ihmisten vastausten perusteella. Prosenttien avulla asiaa voidaan havainnollistaa tapauksen suhteellisilla osuuksilla (Alastalo ym., i.a.). Tutkimukseen vastasi 17 Länsirannan lastensuojeluyksikön työntekijää. Kyselyn vastaamisprosentti oli 68 %.

7.5 Tutkimustulokset

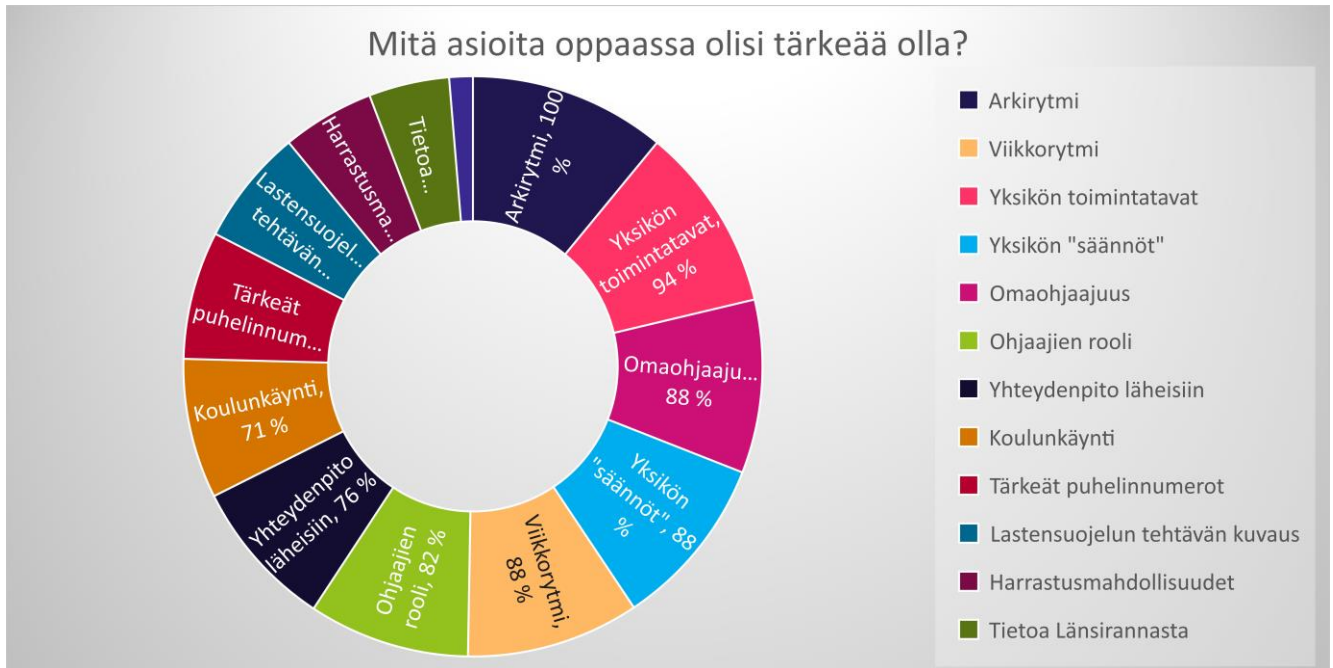
Tutkimuslomakkeen ensimmäisellä kysymyksellä varmistettiin tietosuojaselosteeseen perehtyminen. Toinen kysymys oli taustatietokysymys, jossa kysyttiin, kauanko vastaaja on työskennellyt Länsirannan lastensuojeluyksikössä. Kolmannessa ja neljännessä kysymyksessä

kysyttiin työntekijän omaa näkemystä siihen, että voisiko opas auttaa lasta sopeutumaan yksikköön ja että käyttäisikö työntekijä opasta työvälineenä. Suurin osa eli 82 % vastaajista kokee, että opas voisi auttaa lasta sopeutumaan Länsirannan lastensuojeluyksikköön (kuvio 3.). 18 prosenttia vastaajista ei osaa sanoa auttaako. Suurin osa, 76 % vastaajista sanoo käyttävänsä opasta työvälineenä. 24 % vastaajista ei osaa sanoa käyttäisivätkö opasta työvälineenä vai ei.

Kuvio 3. Työntekijöiden näkemys, voisiko opas auttaa sopeutumaan yksikköön (Orava-saari, 2023).

Viidentenä ja tutkimuslomakkeen tärkeimpänä kysymyksenä oli, millaisia asioita oppaassa pidetään tärkeänä. Kysymys oli monivalintakysymys, johon vastauksia pystyi valita niin monta kun halusi. Vastaajat olivatkin valinneet monia vaihtoehtoja kysymykseen. Kysymykseen valittiin yhteensä 155 vastausta. Kaikki kyselyyn vastaajat olivat sitä mieltä, että oppaassa täytyy olla näkyvissä yksikön arkirytmii (Kuvio 4). Lähes kaikki, 94 prosenttia vastasi, että oppaasta olisi hyvä löytyä yksikön toimintatavat. 88 prosenttia vastaajista vastasi, että oppaasta heidän mielestään pitäisi löytyä viikkorytmi, yksikön säännöt sekä tietoa omaohjaajuudesta. 82 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että oppaassa olisi tärkeää kertoa, millainen rooli ohjaajilla on Länsirannassa. 76 prosenttia valitsi yhteydenpidon läheisiin tärkeänä osana opasta. Myös koulunkäynti sai äänen 71 prosenttia vastaajista ja päättyi oppaaseen. Tärkeiden puhelinnumeroiden näkymistä oppaassa kannatti vain 65 % vastaajista. Lastensuojelu tehtävän kuvauksen valitsi 59 prosenttia vastaajista. Harrastusmahdollisuudet (47 %) sekä tietoa Länsirannan tiloista (41 %) saivat kaikista vähiten ääniä. Kysymyksessä oli myös kohta, jokin muu, mikä. Tähän vastaus saatiin kahdelta vastaajalta.

Kuvio 4: Työntekijöiden näkemys, mitä oppaassa täytyisi olla (Oravasaari, 2023).

Tutkimustulosten (kuvio 4) perusteella eniten vastauksia saivat arkirytmi, yksikön toimintatavat, viikkorytmi, yksikön "säännöt", omaohjaajuus, ohjaajien rooli ja yhteydenpito läheisiin ja koulunkäynti. Tutkimustulosten perusteella näitä asioita pidetään tärkeimpänä Länsirannan lastensuojeluyksikköön saapuvan lapsen oppaaseen.

Kyselylomakkeessa kysyttiin työntekijöiden näkemystä siitä, pitävätkö he oppaassa tärkeänä helppolukuisuutta, ulkonäköä vai jotakin muuta. Vastaajilla on ollut mahdollisuus valita monta vaihtoehtoa. Kaikki vastaajat ovat valinneet helppolukuisuuden. 29 prosenttia vastaajista ovat valinneet myös ulkonäön tärkeäksi. Kolme vastaajaa valitsi vaihtoehdon jotakin muuta, mitä? Vastaajat ovat tuoneet esiin, ettei oppaassa saa olla liian hienoa kieltä, koska opas on lapselle suunnattu. Vastaajat nostivat esiin myös, että opas täytyy olla selkeä, jotta myös läheiset ymmärtävät sisällön. Ulkonäön värejä ja kuvia pidettiin myös tärkeänä.

Kyselylomakkeella kysymyksessä seitsemän kysyttiin missä muodossa opas olisi paras vastaajien mielestä. 65 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että opas olisi hyvä olla sekä sähköisenä että paperisena versiona. 35 prosenttia vastaajista ajatteli paperisen oppaan riittävän. Kukaan vastaajista ei valinnut vaihtoehtoa vain sähköisessä muodossa.

Kyselylomakkeessa oli viimeisenä kysymyksenä avoin kysymys, johon vastaaminen oli vapaaehtoista. Kysymys oli muotoiltu muotoon mitä muuta oppaan tekemisessä olisi tärkeää huomioida. Avoimeen kysymykseen vastasi viisi vastaajaa. Kolmessa vastauksessa nousee esiin, miten täytyy muistaa, että opas on suunnattu lapselle, joten siitä täytyy muodostaa tarpeeksi selkeä ja yksinkertainen. Kolmessa vastauksessa nousee esiin myös, että oppaasta olisi tärkeää välittyä turvallisuus, turva ja aikuisten välittäminen lapsista. Yksi vastaaja nostaa esiin, että oppaasta saadaan yksikölle yhtenäinen ja selkeä toimintatapa. Yksi vastaajista ehdottaa oppaaseen leikkisiä tehtäviä. Myös yksi vastaajista on kirjoittanut, ettei lasten keskittyminen riitä kauhean pitkälle. Yksi vastaaja on nostanut esiin, että oppaan avulla voidaan rikkoa mahdollista häpeän tunnetta ja parantaa yhteistyötä.

7.6 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on osa kehittämistyötä (Kostamo ym., 2022, s. 12) Kehittämistyössä tutkimuksellinen ajattelutapa ja menetelmälliset käytännöt palvelevat ammatillisesta kehittymistä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä valmiin tuotoksen lisäksi toteuttamisprosessi sekä perustelut ovat merkittävä osa. Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä sekä järjeistämistä ammatillisessa kentässä (Vilka ym. 2004, s. 9). Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla opastus, ohje tai ohjeistus alasta riippuen. Perehdyttämisoppaat, ympäristöoppaat ja turvallisuusoppaat ovat yleisiä toiminnallisena opinnäytetyönä tehtyjä töitä. Toteutumistapana on jokin konkreettinen tuotos, kuten kirja, kansio, vihko tai opas. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on tarkoituksena yhdistää käytännön toteutus ja raportointi tutkimusviestinnän keinoin. Toiminnallinen opinnäytetyö nojaa vahvasti teoriapohjaan (Kostamo ym. 2022, s. 75). Toiminnallisessa opinnäytetyössä pyritään yhdistämään teoriapohjaa käytäntöön. Käsittelen teoriaosuudessani myös käytöshäiriöitä ja nepsyä, koska tämä on oppaan kannalta tärkeää. Oppaan muodostamisen kannalta on tärkeää tietää taustaa käytöshäiriöistä ja nepsystä, jotta oppaasta saadaan helpolukuinen juuri tällaisille lapsille.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä käytetään usein lisänä esimerkiksi haastattelua tai kyselyä (Vilka & Airaksinen, 2004, s. 57–62). Näiden avulla toiminnallisesta opinnäytetyöstä saadaan laajempi sekä saadaan tärkeitä tietoja siitä, mitä oppaan täytyisi sisältää. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimus ei määrittele kehittämistä, mutta tutkimus palvelee ammatillisesta kehittämistä (Kostamo ym., 2022, s. 12). Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei ole

tarpeellista puhua tutkimusongelmasta, -kysymyksistä tai tutkimusasetelmasta (mts. 107). Vaikka kehittämistehtävässä käytetäänkin tutkimusmenetelmiä, nämä aiemmin mainitut eivät ole tarpeellisia.

Toiminnallinen opinnäytetyö oli minulle paras vaihtoehto, koska halusin tuottaa raportin lisäksi myös konkreettisen oppaan lastensuojeluyksikköön. Opinnäytetyöni raportin lisäksi tuotin oppaan Länsirannan lastensuojeluyksikköön saapuvalla uudelle lapselle. Oppaan tarkoituksena on lisätä lapsen tietoisuutta Länsirannan lastensuojeluyksikön asioista ja arjesta. Kostamo ym. (2022, s. 22) mainitsevat teoksessaan, että toiminnallisen opinnäytetyön tuotos voi olla sellainen, ettei se ole ennalta arvattavissa vaan se muotoutuu vasta opinnäytetyöprosessin aikana.

Opinnäytetyössäni tuodaan esille Länsirannan lastensuojeluyksikön työntekijöiden näkemyksiä oppaaseen sekä oppaan sisältöön. Opinnäytetyössäni olen kehittämistyön prosessin mukaisesti perehtynyt paljon erilaiseen lähdekirjallisuuteen sekä aikaisempiin tutkimuksiin ja oppaisiin. Oman kehittämistyöni eli oppaan toteuttamisessa on huomioitu Länsirannan lastensuojeluyksikön tarpeet ja toiveet.

8 OPPAAN TOTEUTUS

8.1 Suunnitteluvaihe

Opinnäytetyöni tuotoksena toteutettiin opas. Opas valittiin toteutustavaksi, jotta lastensuojeluyksikkö saisi haluamansa konkreettisen tuotoksen. Oppaan nähtiin palvelevan parhaiten hahuttua kohderyhmää. Opas valittiin, jotta se on helposti saatavilla sekä annettavissa lapsille heidän saapuessaan sijoitukseen. Oppaan lähtökohtana oli kirjoittaa opas vastaamaan kohderyhmän tarpeita sekä työntekijöiden toiveita.

Aloitin oppaan suunnittelun, kun olin perehtynyt tutkimukselliseen viitekehykseen ja kirjoittanut teorian valmiiksi. Oppaassa näkyy merkittävästi jo opinnäytetyöhön kirjoittamani teoria. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia asioita työntekijät pitävät tärkeinä oppaassa ja mitä oppaan olisi hyvä sisältää. Aloitin oppaan tekemisen aineistonkeruun ja tutkimustulosten kirjoittamisen jälkeen. Minulla oli jo ennen tutkimustuloksia ajatusta siitä, millainen opas voisi olla. Oppaan suunnittelun aloitin tutkimustulosten analysoinnin jälkeen. Suunnittelin oppaan tutkimustulosten aineiston pohjalta. Tutkimuksen vastaajat ovat alan ammattilaisia ja osaavat vastata kysymykseen parhaiten, joten oppaassa on kunnioitettu heidän toiveitaan ja tarpeitaan. Oppaassa on hyödynnetty erityisesti tutkimuksen kysymystä ”Mitä asioita oppaassa olisi tärkeää olla?” ja kysymyksen vastauksia. Tämän kysymyksen perusteella pystyin luomaan oppaaseen otsikot, joita aloitin täydentämään.

Ennen oppaan tekemistä etsin muita oppaita samasta aiheesta. Opasta ei kuitenkaan löytynyt suunnattuna lapselle itselleen, mutta vanhemmille ja läheisille löytyi oppaita. Luin myös muita oppaita, mitkä olivat suunnattu erilaiseen aiheeseen, jotta sain ideoita oppaan ulkonäön kannalta. Opasta aloitin tekemään toukokuussa 2023.

8.2 Toteutusvaihe

Kyselylomakkeen vastaukset analysoituani siirryin suunnittelemaan opasta. Tutkimuksen tulosten perusteella valitsin oppaaseen tulevat aiheet. Tämän jälkeen suunnittelin loogisen järjestyksen aiheille. Mielestäni loogisin järjestys oli tutkimustulosten perusteella suosituimmasta alaspäin, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Alkuun halusin liittää sivun, jossa kerroin, että kenelle opas on suunnattu. Pyrin myös siihen, että ensimmäisen sivun ja oppaan

kannen perusteella lukijan mielenkiinto herää ja hän haluaa aloittaa lukemaan opasta. Tutkimustulosten perusteella oppaasta toivottiin värikästä sekä helppolukuista. Yhteistyötaholtani sain kuitenkin luvan suunnitella oppaasta täysin omanlaisen. Oppaan toteuttamiseen käytin Canva-ohjelmaa. Canva on helppokäyttöinen ohjelma ja sen avulla saadaan helposti tehtyä toivotunlainen opas. Canva oli minulle jo aikaisemmin tuttu, mutta opinnäytetyön oppaan aikana perehdyin tähän vielä paljon enemmän. Opinnäytetyötä tehdessäni ostin Canvaan myös premium-version, jotta minulla on käytössäni enemmän mahdollisuuksia luoda toivotunlainen ulkoasu. Minulle oppaan ulkoasu oli tärkeää ja halusinkin siitä visuaalisesti hienon. Tutkimustuloksissa tuli myös esiin, että oppaasta toivottiin värikästä. Tämä oli myös oma ajatukseni jo ennen tutkimustulosten analysointia. Oppaasta pyrin tekemään mahdollisimman selkeän, helppolukuisen sekä johdonmukaisen. Opasta tehdessä pidin koko ajan mielessä, että opas on suunnattu erityislapsille. Oppaassa on vain vähän tekstiä jokaisella sivulla, jotta lukeminen sekä keskittyminen olisi mahdollisimman helppoa. Oppaasta on myös tehty mahdollisimman värikäs. Väreillä saadaan lapsen huomio kiinnittymään tärkeisiin asioihin. Oppaaseen halusin lisätä tutkimustuloksissa esiin tulleen pienen tehtävän. Tehtävän avulla lapsi saattaa innostua oppaasta tylsällä hetkellä sekä lisätä lapsen mielenkiintoa oppaaseen.

Opas on saatavilla sekä sähköisesti että paperisena. Koen kuitenkin, että paperisena oleva opas on hyödyllisempi ja helpompi ottaa käyttöön. Samaa mieltä olivat tutkimukseen vastanneet työntekijät. Paperinen opas on helppo antaa lapselle. Uskon myös, että paperinen opas madaltaa ohjaajien kynnystä ottaa se käyttöön.

Oppaan arviointia suoritin koko prosessin ajan. Tarkastelin sekä kokonaisuutta, että pieniä yksityiskohtia useaan otteeseen. Kun opas oli mielestäni valmis Länsirannan esihenkilöt kertoivat oman mielipiteensä sekä esittivät muokausehdotuksia. Nämä tehtyyni opas oli valmis. Koen, että oppaasta tuli juuri sellainen kuin toivoin. Oppaan lähetin Länsirannan yksikköön. Toivon saavani myöhemmin vielä palautetta siitä, miten opas on toiminut käytännössä.

9 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyössäni tavoitteena oli kehittää opas Länsirannan lastensuojeluyksikköön sijoitetulle lapselle. Opas oli suunnattu nimenomaan lapsille, eikä läheisille, kuten muiden lastensuojeluyksiköiden oppaat. Opas jää käyttöön Länsirannan lastensuojeluyksikköön. Työntekijät saavat oppaasta itselleen uuden työvälineen uuden sijoitetun lapsen kanssa. Osana opinnäytetyötä oli tutkimus, jossa työntekijät pääsivät vaikuttamaan oppaan sisältöön kyselylomakkeen avulla. Tutkimuksessa selvitettiin, millaisia asioita työntekijät pitävät tärkeinä oppaassa, jotta oppaasta saadaan juuri heidän toiveitaan ja tarpeitaan vastaava.

Tutkimus toteutettiin määrällistä tutkimusmenetelmää käyttäen. Aineisto koottiin toukokuussa 2023. Tutkimukseen saatiin 17 vastausta Länsirannan lastensuojeluyksikön työntekijöiltä. Teoriaosuudessa selitettiin lastensuojelunprosessin sijoitettavan lapsen kohdalla sekä käsiteltiin psyykkisesti- ja käytöshäiriöisesti oireilevien lasten yleisimpiä diagnooseja. Teoriaosuudessa käsitellään myös lasten etua, osallisuutta ja oikeuksia. Myös laki näyttäytyy vahvasti teoriaosuudessa. Halusin käsitellä opinnäytetyöni teoriaosuudessa myös nepsy- ja käytöshäiriöitä, koska nämä vaikuttivat oppaan tekemiseen. ADHD:sta kärsivälle lapselle tai nuorelle pitkien ja vaikeiden ohjeiden ymmärtäminen ja toteuttaminen on vaikeaa (Marttunen, 2013, s. 88–95). Oppaan tekemisessä on kiinnitetty huomiota siihen, että esimerkiksi lauseet ovat selkeitä ja lyhyitä helpottaen ymmärrettävyyttä.

Kyselylomaketta tarkastellessa kävi ilmi, että opas oli hyvinkin toivottu ja tervetullut yksikköön. Todella moni vastaaja koki, että siitä voisi olla apua lasten kanssa työskentelyssä sekä myös työntekijät vastasivat, että he voivat itse ottaa oppaan käyttöön omaksi työvälineekseen. Oppaan avulla työntekijät voivat helpottaa lapsen sijoitusta yksikköön. On tärkeää muistaa, että jokainen sijoitukseen tuleva lapsi on kokenut katkoksia ihmissuhteissa (Sinkkonen, 2015). Moni sijoitukseen tuleva lapsi on kokenut laiminlyömistä tai jollakin muulla tavalla kaltoinkohtelua. Tästä syystä on tärkeää, että lapsi kokee uudessa yksikössään olonsa turvalliseksi. Tätä turvallisuuden tunnetta pystytään mahdollisesti lisäämään oppaan avulla, jotta lapsi saa myös itse perehtyä asioihin. Eikä hänen tarvitse olla kysymässä koko ajan muilta, jos se tuntuu hänelle hankalalta. Opas ei kuitenkaan ole päällimmäisenä mielessä, jos lapsen turvallisuudentunnetta halutaan vahvistaa. Opasta voidaan kuitenkin hyödyntää tässä, työntekijöiden niin halutessaan.

Kyselyn tutkimustuloksia analysoitaessa oli mielenkiintoista huomata, miten paljon valittuja vaihtoehtoja (155) tuli kysymykseen ”Mitä asioita oppaassa olisi hyvä olla?”. Tästä selkeästi huomaa, että työntekijät ovat valinneet ajan, jolloin heillä on aikaa keskittyä lomakkeen täyttämiseen huolellisesti. Tämä kysymys oli myös tutkimukseni tärkein kysymys. Tämän kysymyksen pohjalta on muodostettu oppaan sisältö. Kysymyksessä eniten vastauksia saivat arkirytm, yksikön toimintatavat, viikkorytmi, yksikön ”säännöt”, omaohjaajuus, ohjaajien rooli sekä yhteydenpito läheisiin ja koulunkäynti. Tutkimustulosten perusteella näitä asioita pidetään tärkeimpänä Länsirannan lastensuojeluyksikköön saapuvan lapsen oppaaseen. Ajatus siitä, että lapsille olisi tärkeää olla saatavilla kaikki tärkeät puhelinnumerot kuten sosiaalityöntekijän puhelinnumero oli väärä, eikä työntekijät kokeneet tätä tärkeänä.

Tuloksista voidaan myös päätellä, että sekä sähköiselle, että paperiselle oppaalle olisi käyttöä. Kukaan vastaajista ei ollut sen kannalla, että pelkästään sähköinen opas riittäisi. Paperinen opas on helpompi jakaa etenkin nuoremmille lapsille sekä siihen voi tarvittaessa tehdä merkintöjä myös itse.

9.2 Pohdinta

Tällä hetkellä lastensuojelu on hyvin ajankohtainen ja kriittinen aihe. Päädyin nopeasti aiheeseen ajankohtaisuuden, yhteistyötahon tarpeen sekä oman kiinnostuksen vuoksi. Minulla oli heti ajatuksena, että haluaisin opinnäytetyöhöni osaksi myös jonkin konkreettisen tuotoksen, minkä saan itse suunnitella ja toteuttaa. Länsirannan lastensuojeluyksikön suuntaus psyykkisesti- ja käytöshäiriöisesti oireileville lapsille täytyi oppaan tekemisessä huomioida tarkkaan, jotta lauserakenteet ja opas on selkeä sekä helposti ymmärrettävä. Myös tutkimustulokset vahvistivat tätä. Koin, että prosessin aikana pystyin luomaan selkeän oppaan. Vielä opinnäytetyöprosessin aikana ei kuitenkaan selvinnyt, onko opas juuri sellainen, joka palvelee Länsirannan lastensuojeluyksikön tarpeita, koska sitä ei vielä päästy kokeilemaan yksikössä. Opinnäytetyössäni halusin teoriapohjaksi paljon tietoa psyykkisistä- sekä käytöshäiriöistä, jotta pystyn luomaan oppaan parhaalla mahdollisella tavalla juuri Länsirannan lastensuojeluyksikön tarpeiden mukaan. Koko opinnäytetyöprojektini ajan yhteistyö Länsirannan lastensuojeluyksikön kanssa oli sujuvaa ja helppoa. Tarvittaessa sain heiltä näkemystä opinnäytetyöhöni sekä oppaaseen. Yhteistyön sujumattomuus olisi voinut olla myös tekijä, joka olisi vaikeuttanut omaa opinnäytetyöni tekemistä. Onneksi näin ei ollut.

Teoriaosuudessa käsitellään psyykkisten- ja käytöshäiriöiden lisäksi lasten oikeuksia ja pinta-puolisesti lastensuojelun prosessia lapsen saapuessa lastensuojeluyksikköön.

Teoriaosuuteni pohjautuu pitkälti erilaiseen lastensuojeluun liittyvään kirjallisuuteen sekä erilaisiin tutkimuksiin ja artikkeleihin tilastoja unohtamatta. Lastensuojelussa kaiken toiminnan pohjana on laki, joten opinnäytetyössä teoria perustuu myös vahvasti lakiin. Teoriaosuudessani tärkeimpänä lähteenä on Terveystieteiden ja Hyvinvoinnin laitoksen (i.a.) julkaisema lastensuojelun käsikirja, josta löytyy paljon ajankohtaisia artikkeleita sekä tutkimuksiin perustuvaa materiaalia. Kansainvälisiä lähteitä olisin halunnut löytää aiheeseeni enemmän, mutta niitä oli heikosti saatavilla. Lastensuojelu kansainvälisesti on hyvin erilaista kuin meillä täällä Suomessa, joten materiaali ei ollut sovellettavissa Suomen lastensuojeluun. Aikaisempia oppaita lapselle sijaishuoltoyksikköön ei ollut saatavilla. Prosessi kokonaisuudessaan olisi voinut olla hyvin erilainen, jos olisi ollut saatavilla lapsille suunnattu opas johonkin muuhun yksikköön. Tällöin jo luotua opasta olisi voinut hyödyntää Länsirannan oppaan suunnittelussa. Apuna käytin kuitenkin läheisille suunnattuja oppaita, vaikka ne olivatkin hyvin erilaisia.

Kostamo ym. (2022, s. 22) mainitsee teoksessaan, että parhaimmillaan toiminnallisen opinnäytetyön tuotos muotoutuu vasta prosessin aikana, eikä se ole määritelty vielä prosessin alussa. Ajattelen kuitenkin itse, että oma opinnäytetyöni prosessi olisi ollut todella sekava, jos minulla ei olisi ollut tiedossa, että tuotoksena muodostuu opas. Heti alkuun oli selvää, että opas on hyvä tuotos tälle kohderyhmälle. Tämä helpotti ja selkeytti opinnäytetyön etenemistä ja poisti ylimääräisen pohtimisen. Oppaan avulla saa mielestäni parhaiten lapsille esiin kaiken tarpeellisen ja oppaan pystyi kuvittamaan lapselle sopivaksi. Kuten Kostamo ym. (2022, s. 13) toteaa, että toiminnallisessa opinnäytetyössä ainoastaan tuotoksella ei ole merkitystä vaan koko prosessi on merkityksellinen oppimisen kannalta. Myös itse ajattelen samalla tavalla, jos olisi tehnyt vain oppaan, en olisi oppinut prosessista ja kirjoittamisesta samalla tavalla. Opinnäytetyöni tavoitteena oli muodostaa opas Länsirantaan sijoitetulle lapselle, mikä toteutui hyvässä yhteistyössä Länsirannan lastensuojeluyksikön kanssa. Opinnäytetyöni suurimpana riiksitekijänä oli teoriaosuuden laajeneminen liian suureksi. Täytyi tarkkaan miettiä, millaisia aiheita halusin teoriaosuudessani käsitellä ja mitkä ovat tuotoksen kannalta järkeviä. Mielestäni kuitenkin teoriaosuuteni pysyi tarpeeksi tiiviinä.

Opinnäytetyötä tehdessäni ajatukseni oli tehdä laadullinen kyselylomake, johon työntekijät vastaisivat. Suunnitelmat muuttuivat laadullisesta kyselylomakkeesta määrälliseen kyselylomakkeeseen kyselylomaketta suunnitellessani. Sain muotoiltua kysymykset määrälliseen muotoon hyvin, joten ajattelin, että määrällisellä kyselylomakkeella vastausprosentti saadaan suuremmaksi. Lastensuojelussa työn hektisyyden vuoksi monilla työntekijöillä olisi voinut jäädä vastaamatta kyselylomakkeeseen, jos se olisi vaatinut enemmän aikaa. Uskon, että tämä pitikin hyvin paikkansa, koska vastausprosentti nousi suureksi määrällisellä

kyselylomakkeella. Kyselylomakkeen vastausprosentti oli 68 %. Vastausten perusteella oppaan teemoiksi nousivat arkirytmi, yksikön toimintatavat, viikkorytmi, yksikön ”säännöt”, omaohjaajuus, ohjaajien rooli ja yhteydenpito läheisiin ja koulunkäynti. Kyselylomakkeesta saatuja vastauksia ei voida kuitenkaan millään tasolla yleistää kokonaisvaltaisesti, sillä tuloksen pohjautuvat vain Länsirannan henkilökunnan näkemykseen ja mielipiteeseen asioista tutkimuksen suorittamisen hetkellä. Tutkimustulokset osoittavat kuitenkin yhtäläisyyksiä teoriaan, jota olen opinnäytetyöhöni kirjoittanut. Tutkimustulokset tuntuivat kuitenkin merkityksellisiltä, koska moni yksikön työntekijä kokee, että oppaalla voitaisiin helpottaa sijoitetun lapsen saapumista uuteen yksikköön. Jos oppaalla saadaan yhdenkään lapsen saapumista ja oloa turvallisemmaksi saapuessaan yksikköön on oppaan tekeminen ollut merkittävää sekä hyödyllistä. Kyselylomake oli tärkeä osa prosessia ja jos vastausprosentti olisi jäänyt pieneksi, olisi myös opinnäytetyöprosessi saattanut muuttua ja vaikeutua. Silloin oppaasta ei ainakaan olisi saatu juuri työntekijöiden toiveen mukaista tuotosta. Olisiko oppaasta saatu kuitenkin parempi, jos kyselylomake olisi ollut laadullinen ja siinä olisi ollut enemmän kysymyksiä. Olisiko oppaasta silloin saatu vielä enemmän juuri Länsirannan näköinen opas. Tällöin vastaamiskynnys olisi saattanut olla suurempi. Näitä kysymyksiä voidaan miettiä, kun tutkimus ja prosessi on jo valmis. Oppaan laajuus oli suuri pohdinnan aihe, olisiko pidempi opas jäänyt lukematta monilta vai olisiko se tuonut juuri haluttua tietoa lapsille ja nuorille. Jatkossa myös tätä tekemääni opasta voi kehittää sen mukaan, millaiseksi se koetaan yksikössä.

Opinnäytetyö on aina mahdollista toteuttaa yksilö- tai parityönä. Opinnäytetyön tekeminen yksin oli selkeää. Pystyin yksin työskennellessäni aikatauluttamaan omaa toimintaani parhaiten. Uskon kuitenkin, että jos olisi tehnyt opinnäytetyön parityönä olisi aiheet aiheuttanut enemmän keskustelua ja havaintoja. Pystyin toteuttamaan opinnäytetyöni suunniteltua nopeammin. Koenkin, että opinnäytetyöni vaati tarkkaa aikatauluttamista sekä sitoutumista. Opinnäytetyöprosessin aikana koen kasvaneeni ammatillisesti paljon. Opinnäytetyöni aikana oma mielenkiintoni säilyi alusta loppuun. Uskon, että mielenkiintoisen aiheen sekä tiukan aikatauluttamisen avulla oma opinnäytetyöni valmistui suunniteltua nopeammin. Opinnäytetyön jakaminen osiin helpotti prosessin suorittamista, etenin askel kerrallaan ja koko ajan tiesin, mikä on seuraava vaihe. Sain muodostettua opinnäytetyöstäni ja oppaasta juuri sen näköisen kuin halusin.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimus ei ole pääosassa vaan sen palveleminen ammatillista kehittymistä (Kostamo ym., 2022, s.12). Myös minulla oli opinnäytetyössäni tällainen ajatus. En halunnut, että tutkimus näyttelee liian suurta osaa tässä opinnäytetyössä, joten sen takia tutkimus oli vain pieni osa opinnäytetyötä.

Opas on suunnattu lapselle, joten lapsen mielipiteen kuuleminen olisi ollut tärkeää. Lasten kuuleminen on aina eettisesti hankalaa ja vaatii paljon pidemmän ja monimutkaisemman prosessin, joten en tässä omassa opinnäytetyössäni siihen halunnut lähteä. Tämän toteuttamiseksi jouduttaisiin pyytämään erilaisia lupia, jotta se olisi mahdollista. Jos kuitenkin nyt aloittaisin prosessin alusta, jättäisin työntekijöiden mielipiteet kokonaan pois ja teettäisin kyselyn lapsille, vaikka se olisikin vaikeampi prosessi.

Uskoisin, että oppaan avulla jokaisen lapsen saapuminen lastensuojeluyksikköön olisi turvallinen sekä tasa-arvoinen. Usein kiireisessä tilanteessa monet tärkeät asiat saattavat jäädä sanomatta, mutta nyt jokaisella on mahdollisuus saada ne tietoon. Oppaan avulla pystytään myös tukemaan lasten oikeuksia, tuomalla tietoa heidän luokseen.

9.3 Sosionomin kompetenssit

Sosionomin osaamiskompetenssit näkyvät opinnäytetyöni eri vaiheissa. Sosionomin kompetensseihin kuuluu sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen (Sosiaalialan amk-verkosto, 2023). Sosiaalialan eettinen osaaminen koostuu ihmisarvon, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden edistämisenä sekä eettisesti perustellun oman ja ammattialan toiminnanreflektiona. Sosiaalialan eettinen osaaminen näkyy omassa opinnäytetyössäni merkittävästi. Olen prosessin aikana miettinyt eettisyyttä etenkin erilaisten lähteiden ja tutkimustulosten tarkastelussa. Opinnäytetyössäni olen kunnioittanut jokaista kirjoittajaa sekä heidän ihmisarvoaan etenkin huolehtimalla siitä, että lähdemerkinnät ovat huolellisesti toteutettu. Opinnäytetyössäni olen reflektoinut omaa toimintaa sekä pyrkinyt perustelemaan kaikki tekemäni valinnat monipuolisesti. Oman opinnäytetyöni tuotoksena syntynyt opas edistää tasa-arvoisuutta sekä oikeudenmukaisuutta, koska nyt jokainen lapsi saa Länsirantaan saapuesaan samanlaisen tietopaketin ja informaation oppaasta. Opinnäytetyöni aikana myös oma reflektiivinen pohdintani lisääntyi ja osasin ajatella omaa toimintaani tilanteissa, jotka tulivat tutkimuksen seurauksena esiin.

Sosionomin kompetensseihin kuuluvaan asiakastyön osaamiseen kuuluu ammatillisten vuorovaikutussuhteiden luominen ja palvelutarpeen arviointi, tilanteeseen soveltuvien työmenetelmien valitseminen, muutokseen tähtäävä prosessi ja moniammatillisuus sekä asiakastyönarvioinnin ja dokumentoinnin taidot (Sosiaalialan amk-verkosto, 2023).

Opinnäytetyössäni tulee esiin ammatillisten vuorovaikutussuhteiden luominen sekä palvelutarpeen arviointi teoreettisessa viitekehyksessä, jossa kuvaan lastensuojelun prosessia sekä lapsen sijoituksen vaiheita. Opinnäytetyöni tuotoksena olevalla oppaalla pyritään luomaan muutosta lastensuojeluyksikön arkeen ja sijoitetun lapsen saapumista helpottavaksi. Opinnäytetyössäni käsitellään teoreettisessa viitekehyksessä psyykkisesti- ja käytöshäiriöisesti oireilevien lasten yleisimpiä diagnooseja, koska tämä on ollut merkittävä osa opinnäytetyön tuotoksen valitsemista. Juuri tällainen tuotos on parasmahdollinen juuri tälle kohderyhmälle.

Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen näyttäytyy opinnäytetyössäni lakiin perustuvalla osiolla ja lastensuojelun prosessin kuvauksella teoreettisessa viitekehyksessä. Opinnäytetyöni aikana perehdyin paljon lakiin. Ensisijaisesti lastensuojelulaki sekä sosiaalihoitolaki olivat käytössä. Lastensuojelussa kaikki perustuu lakiin sekä säädöksiin, joten oli tärkeää tietää lakiin liittyvät asiat. Erilaisissa moniammatillisissa tiimeissä ja verkostoissa toimiminen näyttäytyy erilaisten diagnoosien toteamisessa sekä niiden hoitamisessa ja kuntoutumisessa lastensuojeluyksikössä.

Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen ovat osa sosionomin kompetensseja. Kriittiseen ja osallistavaan yhteiskuntaosaamiseen koostuu sosiaalisen osallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen, syrjäytymisen ehkäisy yhteisöissä ja yhteiskunnassa, osallistavat ja valtaistavat toimintatavat sekä vaikuttamistyö (Sosiaalialan amk-verkosto, 2023). Omassa opinnäytetyössäni on osallistettu Länsirannan lastensuojeluyksikön työntekijöitä oppaan tekemisessä tutkimuksen muodossa. Oppaan avulla pyritään myös ehkäisemään syrjäytymistä, mitä pystytään osaltaan ehkäisemään myös sillä, että lapset kokevat olonsa turvalliseksi uudessa yksikössä. Oppaan avulla pyritään myös edistämään lastensuojeluyksikköön saapuvien lasten terveyttä tuomalla heille turvallisuuden tunnetta.

Tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen näkyy opinnäytetyössäni ammatillisessa kehittämisessäni sekä omassa oppimisessäni. Tutkitun tiedon tuottaminen, tulkinta, käyttö sekä jakaminen näkyvät omassa opinnäytetyössäni ja sen tutkimuksessa merkittävästi. Omassa opinnäytetyössäni olen käyttänyt tutkittua tietoa asioiden perusteluun teoreettisessa viitekehyksessä sekä itse tehnyt tutkimuksen osana opinnäytetyötäni. Työssäni suunnittelin tutkimuksen, jonka toteutin sekä sain siitä tutkittua tietoa, siitä mikä on työntekijöiden mielestä tärkeintä oppaan sisällössä. Oppaan avulla Länsirannan lastensuojeluyksikön työntekijät saavat uuden työvälineen arkeen.

Osa sosionomin kompetensseja ovat työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen (Sosiaalialan amk-verkosto, 2023). Omassa opinnäytetyössäni olen tuottanut laadukkaan viitekehyksen, tutkimuksen sekä oppaan. Opinnäytetyössäni arvioin omaa toimintaani jokaisessa vaiheessa. Länsirannan työyhteisö oli vahvasti mukana tutkimuksen toteuttamisessa, koska halusin saada juuri heidän näkemyksensä oppaan sisällöstä. Tämän avulla oppaasta saatiin juuri heidän tarpeitaan vastaava.

9.4 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyössä on noudatettu tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2023) hyvää tieteellistä käytäntöä. Hyvää tieteellistä käytäntöä on rehellisyys, yleinen huolellisuus, tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tulosten arvioinnissa. Opinnäytetyöprosessissa olen kiinnittänyt huomiota erityisesti näihin asioihin ja huolehtinut, että nämä hyvän tieteellisen käytännön kriteerit toteutuvat.

Kyselyn vastaajien henkilöllisyydet pysyivät täysin salassa. Webropol-kysely teetettiin anonyymisti. Tämä varmistettiin sillä, että kysely lähetettiin Länsirannan yksikönjohtajalle, jotta hän lähettää kyselyn kaikille yksikön työntekijöille. Heti kun kaikkien työntekijöiden vastaukset oli analysoitu, niin vastaukset hävitettiin täysin. Kyselyyn osallistuneille painotettiin tietoa siitä, että heidän henkilöllisyytensä pysyy salassa sekä heidän vastauksensa hävitetään asianmukaisesti. Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista ja se oli tiedossa kaikilla kyselyyn osallistujilla. Osallistujilla oli myös mahdollisuus keskeyttää kysely, jos he niin halusivat. Kyselyn vastaajille oli muotoiltu saatekirje, joka oli kyselylomakkeen alussa. Saatekirjeessä kerrottiin, miksi kyselyä tehdään ja mihin kyselylomakkeen vastauksia käytetään.

Sopimus- ja lupa-asiat ovat todella tärkeässä osassa opinnäytetyöprosessissa. Hankin ennen opinnäytetyöni tekemistä kaikki tarvittavat tutkimusluvut. Lastensuojeluun liittyvässä opinnäytetyössä on tärkeää huomioida laki. Lastensuojelulaki on juuri muuttunut ja jotkin asiat ovat muuttuneet. Opinnäytetyötä tehdessä on tärkeää huomioida lähteiden ajantasaisuus, vanhentuneen tiedon välttämiseksi. Jouduin kuitenkin jonkin verran käyttämään vanhempia lähteitä, koska uudempia ei ollut saatavilla. Pyrin käyttämään mahdollisimman uusia lähteitä, jotta tieto on mahdollisimman ajankohtaista. Opinnäytetyötä kirjoittaessa lähteitä täytyy arvioida kriittisesti. Lähteen uutuuden lisäksi lähteitä arvioitaessa on huomioitava etenkin myös lähteen aitous, alkuperäisyys, puolueettomuus sekä julkaisijan tunnettuus (SeAMK, i.a.).

Opinnäytetyössäni käytän lähteitä asianmukaisesti sekä merkitsen kaikki lähteet oikein sekä kirjallisuutta ja kirjailijoita kunnioittaen. Opinnäytetyön tekemisessä on käytetty Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjallisten töiden ohjeita. Opinnäytetyössäni olen pyrkinyt kertomaan tutkimuksesta mahdollisimman tarkasti luotettavuuden lisäämiseksi. Keräämäni aineisto oli varsin pieni ja suunnattu vain Länsirannan lastensuojeluyksikköön tällä hetkellä. Tutkimustulokset olisivat voineet olla vuotta ennen erilaiset sekä vuoden päästä. On tärkeää huomioida, että puhutaan ainoastaan tästä hetkestä. Aineiston ja tulosten perusteella ei voida tehdä yleistyksiä. Oppaasta lastensuojeluyksikköön olisi saatu parempi kuulemalla lasten mielipiteitä, mutta eettisyyden kannalta lasten kuuleminen muodostui liian hankalaksi.

Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja se on netissä saatavilla kaikille, joten on tärkeää huomioida, ettei opinnäytetyössä ole asiavirheitä ja se on kirjoitettu huolellisesti (Kostamo ym., 2022, s. 107). Omassa opinnäytetyössä olen huolehtinut siitä, että opinnäytetyössä on merkittävät lähteet huolellisesti sekä kirjoitettu teksti selkeästi, huolellisesti ja kaikkia osapuolia kunnioittaen.

9.5 Jatkotutkimukset

Länsirannan lastensuojeluyksikköön on nyt tehty opas, mikä on suunnattu lapselle itselleen. Opas on osa opinnäytetyöprojektia. Uskon, että olisi myös todella tarpeellista muodostaa opas, mikä olisi suunnattu sijoitetun lapsen perheelle sekä läheisille. Usein lapsen sijoitus on lapsen läheisille jopa vielä kovempi isku kuin lapselle itselleen. Oppaassa voisi käsitellä samoja asioita vanhemman näkökulmasta.

LÄHTEET

- Aalto-Setälä, T., & Marttunen, M. (2007). *Nuoren psyykinen oireilu – häiriö vai normaalia kehitystä?* *Duodecim*, 123 (2): 207–13.
- Alastalo, M. & Borg S. (i.a.). Numerolukutaito: Tutkimuksen analyysivaihe. Teoksessa *kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/numerolukutaito/analyysi/>
- Arene. (2017). *Sosionomikoulutus ammattikorkeakouluissa: Hyvinvoinnin ja tasa-arvon edistäjä elämänkaaren eri vaiheissa*. http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportti/2018/arene_sosionomiselvitys_lyhytRaportti_fin.pdf?t=1526901428
- Drake, B., Fluke, J. D., Kim, H., Orsi, R., & Stubblefield, J. L. (2022). What Proportion of Foster Care Children Do Not Have Child Protective Services Reports? A Preliminary Look. *Child maltreatment*, 27(4), 596–604. <https://doi.org/10.1177/10775595211033855>
- Drechsler, R., Brem, S., Brandeis, D., Grünblatt, E., Berger, G., & Walitza, S. (2020). ADHD: Current Concepts and Treatments in Children and Adolescents. *Neuropediatrics*, 51(5), 315–335. <https://doi.org/10.1055/s-0040-1701658>
- Familiar. (2021). *Lapsi kaipaa enemmän aikuisen aikaa myös lastensuojelussa*. <https://familiar.fi/ajankohtaista/omaohjaaja-teemavuosi-2022>
- Familiar. (i.a). *Länsiranta*. <https://familiar.fi/toimipaikat/lansiranta>
- Frank, B. (2023). It is time to modernize the concept of ADHD! *Journal of child psychology and psychiatry, and allied disciplines*, 64(6), 845–847. Saatavana Ebsco Ebooks -palvelusta. Vaatii käyttöoikeuden. <https://libts.seamk.fi/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cmedm&AN=37171536&site=ehost-live&scope=site>
- Gyllenberg, D. (2019). *Psyykkiset häiriöt nuoruusiässä*. *Duodecim*, 135(15), 1321–3. <https://www.duodecimlehti.fi/duo15043>
- Hakalehto, S. & Toivonen, V. (2016). *Lapsen oikeudet lastensuojelussa*. Kauppakamari.
- Heinonen, H. (2020). *Meidän aikuisten tehtävä on auttaa lasta pelon ja epävarmuuden yli*. *Lapsen maailma*. <https://lapsenmaailma.fi/artikkeli/meidan-aikuisten-tehtava-on-auttaa-lasta-pelon-ja-epavarmuuden-yli/>
- Hirsjärvi S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2007). *Tutki ja kirjoita*. Tammi.
- Hyvärinen, S. & Pösö, T. 2018. *Lasten haastattelu lastensuojelussa*. PS-Kustannus.

- Jaakkola, A-M. (2022). *Lapsen tilanteen arvioinnin tekemisen tavat lastensuojelussa. Janus sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 30(1), 87–91.
<https://doi.org/10.30668/janus.109519>
- Jyväskylän yliopisto (JYX). (i.a). *Koppa, määrällinen tutkimus*. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/tilastollisesti-kuvaava-analyysi>
- Kalpio, M. & Järvinen, M. (2020). *Opas Saviston kotiin saapuville nuorille ja heidän läheisilleen* [Opinnäytetyö, Laurea-ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202003274026>
- Kaltiala, R. (2020). *Miksi yhä useammat nuoret tarvitsevat psykiatrista hoitoa?* Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan verkkojulkaisu. <https://www.tuni.fi/alusta-lehti/2020/10/20/miksi-yha-useammat-nuoret-tarvitsevat-psykiatrista-hoitoa/>
- Kostamo, P., Airaksinen, T., & Vilkka, H. (2022). *Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön*.
- Kujala, V. (2003). *Jaetun vanhemmuuden mahdollisuudet -Sijoitettujen lasten vanhempien ryhmätoiminnan opas*. Painohäme Oy.
- Käypähoitosuositus. (2018). *Käytöshäiriöt*. Duodecim.
- Laitinen, A. (2021). *Lapsi osallisena lastensuojelussa – Toteutuuko käytännössä*. <https://osallisuudenaika.fi/blogi/2021/9/27/lapsi-osallisena-lastensuojelussa-toteutuuko-kytnnss>
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000/812 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>
- Lamberg, M. (2018). Kohtavaa dialogisuus ja osallistava lastensuojelutyö. Teoksessa J., Sundelahti & I., Uusitalo (toim.). *Tulevaisuuden lastensuojelu*. (s.107-120). Print Best OU.
- Lastensuojelulaki 2007/417. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lastensuojelun keskusliitto. (2023a). *Lapsen oikeutta pysyvyyteen tulisi vahvistaa*. <https://www.lskl.fi/blog/lapsen-oikeutta-pysyvyyteen-tulisi-vahvistaa/>
- Lastensuojelun keskusliitto (2018). *Osallisuus arjessa – Kuuntele lastensuojelun asiakkaana olevaa lasta ja nuorta*. <https://www.lskl.fi/blog/osallisuus-arjessa-kuuntele-lastensuojelun-asiakkaana-olevaa-lastaja-nuorta/>
- Lastensuojelun keskusliitto (2023b). *Lastensuojelun rakenteelliset ongelmat korjattava*. <https://www.lskl.fi/blog/lastensuojelun-rakenteelliset-ongelmat-on-korjattava/>

- Lastensuojelun keskusliitto. (2020). *Sijaishuollossa on vaalittava lapsen oikeudet tunnustavaa toimintakulttuuria*. <https://www.lskl.fi/blog/sijaishuollossa-on-vaalittava-lapsen-oikeudet-tunnustavaa-toimintakulttuuria/>
- Lastensuojelun keskusliitto. (2022). *Lastensuojeluinfo*. <https://www.lastensuojelu.info/>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL). (i.a.) *Lasten oikeudet*. <https://www.mll.fi/ammattilaisille/lasten-oikeudet/>
- Marttunen, M., Huurre, T., Strandholm, T. & Viialainen, R. (2013). *Nuorten mielenterveyshäiriöt: Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille*. THL.
- Mattila, M. & Uusaro, E. (2018). *Vanhemmuus ei pääty huostaanottoon*. [Opinnäytetyö, Turun ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202003193646>
- Mehilainen, (i.a.) *Mielenterveyden häiriöt*. <https://www.mehilainen.fi/mielenterveys/mielenterveyden-hairiot>
- Näe nepsy. (2023). <https://naenepsy.fi/>
- Pasanen, T., Katajamäki, K., Åstedt, T., & Jaakkola, I. (2022). Lastensuojelun erityisyksiköön sijoitettujen lasten psyykkisen oirehdinnan laaja-alaisuus: Intensiivihoidojakson jälkeen kotiin palaavien ja sijaishuollossa jatkavien lasten ryhmien vertailu. *Kuntoutus*, 38(4), 23–39. <https://journal.fi/kuntoutus/article/view/120860>
- Puonti, A. Saarnio, T. & Hujala, A. (2004). *Lastensuojelu tänään*. Tammi.
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus Oy.
- Pösö, T. (2016). Mistä puhutaan kun puhutaan huostaanotosta? Teoksessa R. Enroos, T. Heino, & T. Pösö (toim.), *Huostaanotto: Lastensuojelun vaativin tehtävä*. Vastapaino.
- Pösö, T. (2021). *Children's consent to child welfare services: Some explorative remarks*. Wiley Online Library, Children & Society. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/chso.12483>
- Ranta, H. (2023). *Lastensuojelu on kriisissä – ja sitten se ei ole*. Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan verkkojulkaisu. <https://www.tuni.fi/alustalehti/2023/01/24/lastensuojelu-on-kriisissa-ja-sitten-se-ei-ole/>
- Saastamoinen, K. (2010). *Lapsen asema sijaishuollossa: Käsikirja arjen toimintaan*. Edita.
- Siimes, U. (2022). *Lapset ovat tärkeintä mitä meillä on: myös sodan keskellä*. *Lapsen maailma*. <https://lapsenmaailma.fi/artikkeli/lapset-ovat-tarkeinta-mita-meilla-on-myos-sodan-keskella/>

Sinkkonen, J. (2015). Mitä tulisi ottaa huomioon lasta sijoittaessa. Teoksessa J. Sinkkonen & K. Tervonen-Arnkil (toim.). *Lapsi uusissa oloissa: tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta*. Duodecim.

Suomen ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen verkosto (SOAMK). (2023). *Sosiaalialan tutkinnot ja kompetenssit*. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/wp-content/uploads/2023/04/SOSIAALIALAN-AMMATTIKORKEAKOULUTUKSEN-KOMPETENSSIT-2023.pdf>

Sosiaalihuoltolaki 2014/1301. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Talentia. (2021). *Lapsen vuoksi -lastensuojelun laitoshoidon onnistuminen edellyttää työntekijöiden pysyvyyttä*. <https://www.talentia.fi/uutiset/lapsen-vuoksi-lastensuojelun-laitoshoidon-onnistuminen-edellyttaa-tyontekijoiden-pysyvyytta/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (i.a.) *Lastensuojelun käsikirja*. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL). (2020). *Tilastoraportti 2019: Lastensuojeluilmoitusten määrä on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa*. Saatavilla: Julkari.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL). (6.6.2023). *Lastensuojelu. Tilastoraportti 24/2023*. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146573/Lastensuojelu_2022.pdf?sequence

Toivonen, V-M. 2017. *Lapsen oikeudet ja oikeusturva*. Lastensuojeluasiat

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK)*. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>

Vilka, H. (2007). *Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet*. Tammi.

Vilka, H. (2021). *Tutkimusmetodeja ammattilaiselle kentälle*. <http://hanna.vilka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-kehitt%C3%A4.pdf>

Vilka, H.& Airaksinen, T. (2004). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Tammi.

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991 https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopiteksti/1991/19910060/19910060_2

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

Liite 2. Opas

Liite 1. Kyselylomake

Työntekijöiden näkemys oppaaseen

Olen viimeisen vuoden sosionomi-opiskelija Seinäjoen ammattikorkeakoulusta. Teen Länsirannan lastensuojeluyksikköön oppaan, mikä on suunnattu Länsirantaan saapuvalla uudelle lapselle. Kyselyssä selvitetään työntekijöiden mielipiteitä ja näkemyksiä oppaaseen. Vastauksien avulla oppaasta saadaan tarvittavanlainen. Opas on osa opinnäytetyötäni. Kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista sekä vastukset pysyvät anonyyminä. Vastausaika 7.5 saakka. Kiitän vastauksista!

-Milla Oravasaari

1. Oletko tutustunut tietosuojaselosteeseen?

Kyllä

En

- Tietosuojaseloste (SeAMK Webropol)

2. Kauanko olet työskennellyt Länsirannassa?

Alle vuoden

1-2vuotta

Yli 2vuotta

3. Koetko, että opas voisi auttaa lasta sopeutumaan yksikköön?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

4. Käyttäisitkö opasta työvälineenä?

kyllä

ei

en osaa sanoa

5. Mitä asioita oppaassa olisi tärkeä olla?

Arkirytm

Tärkeät puhelinnumerot

Harrastusmahdollisuudet

Viikkorytmi

Yksikön toimintatavat

Tietoa Länsirannan tiloista

Yksikön "sääntöjä"

Lastensuojelun tehtävän kuvaus

Yhteydenpito läheisiin

Koulunkäynti

Ohjaajien rooli Länsirannassa

Omaohjaajuus

Jokin muu, mikä?

6. Mitä pidät tärkeänä oppaan tekemisessä?

Helppolukuisuutta

Ulkonäköä

Jotain muuta, mitä?

7. Missä muodossa opas olisi paras?

Sähköisenä

Paperisena

Molempina

8. Mitä muuta oppaan tekemisessä olisi tärkeää huomioida?

Kiitos vastauksista!

Liite 2. Opas

familiar

OPAS LAPSELLE Länsirantaan

Tervetuloa Länsirantaan!

HEI SINÄ!

**TÄMÄ OPAS ON JUURI SINULLE. TÄMÄN
AVULLA SAAT TIETÄÄ KAIKISTA TÄRKEISTÄ
ASIOISTA**

**MUISTA, ETTÄ MYÖS AINA VOIT KYSYÄ
ASIOISTA AIKUISILTA**

AIKUISET OVAT TÄÄLLÄ SINUA VARTEN

ARKIRYTM!

**LÄNSIRANNASSA ON TARKAT AIKATAULUT,
JOITA NOUDATETAAN**

**AIKATAULUT LUOVAT SELKEÄN RYTMIN.
LÖYDÄT AIKATAULUN VENKURAN JA
JUNTTURAN SEINÄLTÄ**

Kesän aikataulu esimerkki:

Aamupala
10.30-11.30 oma aika
11.30 lounas
14.30 välipala
16-17 oma aika
17 päivällinen
20 iltapala
iltatoimet
21 nukkumaan

YKSIKÖN TOIMINTATAVAT

**LÄNSIRANNASSA ON PALJON OHJATTUA
TOIMINTAA**

**LÄNSIRANTA ON TURVALLINEN PAIKKA,
JOSSA JOKAINEN KOHDATAAN
AINUTLAATUISENA**

**LÄNSIRANNASSA ULKOILLAAN
PÄIVITTÄIN**

**LÄNSIRANNASSA KUNNIOITETAAN
KAIKKIA**

**LAPSIA KUULLAAN HEIDÄN TOIVEISSAAN
JA MIELIPITEISSÄÄN**

LÄNSIRANNAN VIIKKORYTMI

Länsirannassa on viikkorytmi

VENKURA / JUNTURA

Maanantai: Yhtis

Tiistai: Sauna

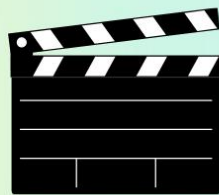
Keskiviikko: Siivous/Toimintapäivä

Torstai: Toimintapäivä/ Siivous

Perjantai: Viikkoraha

Lauantai: Herkkupäivä + leffa

Sunnuntai: Vapaa

YKSIKÖN "SÄÄNNÖT"

HUOLEHDIMME SIITÄ, ETTÄ JOKAISELLA ON TURVALLINEN OLLA

JOKAISELLA ON OIKEUS FYYSSISEEN KOSKEMATTOMUUTEEN

KÄYTETÄÄN ASIALLISTA KIELTÄ

**FYYSISTÄ VÄKIVALTA EI
KÄYTETÄ**

JOKAISEN YKSITYISYYTTÄ KUNNIOITETAAN

YKSIKÖN ALUEELTA EI POISTUTA ILMAN LUPAA

JOKAISTA KUNNIOITETAAN OMANA ITSENÄÄN

KIELENKÄYTTÖ PIDETÄÄN ASIALLISENA

TOISEN HUONEESEEN EI MENNÄ ILMA LUPAA

ANNETAAN RUOKAILUTILANTEESSA RUOKARAUHA JOKAISELLE

**ENSISIJAISESTI TILANTEISIIN PUUTUTAAN KESKUSTELLEN.
SEURAAMUKSIA MIETITTÄN JOKAISEN LAPSEN KOHDALLA
YKSILÖLLISESTI**

OMAOHJAAJA

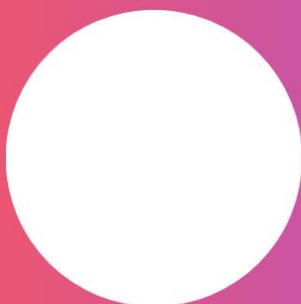
**JOKAINEN LAPSI SAA
SAAPUESSAAN ITSELLE KAKSI
OMAOHJAAJAA**

**OMAOHJAAJAT OVAT
PARHAITSEN TIETOISIA SINUN
ASIOISTASI. HE MYÖS HOITAVAT
ENITEN SINUN ASIOITASI**

**OMAOHJAAJASI OVAT ERITYISESTI
SINUA VARTEN**

**MINUN
OMAOHJAAJANI OVAT:**

OHJAAJAT

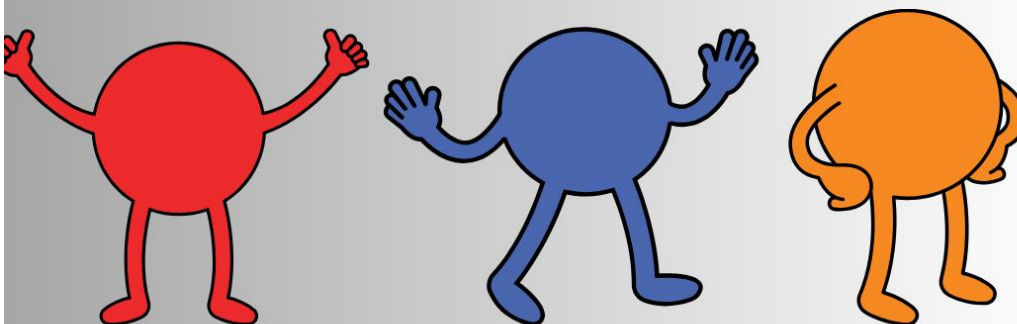

**OHJAAJAT OVAT SINUA VARTEN. HEILLE
VOIT KERTOA KAIKEN. HE OVAT
TURVALLISIA AIKUISIA JA TUKENASI**

**OHJAAJAT AUTTAVAT, TUKEVAT JA
NEUVOVAT SINUA**

**OHJAAJAT TOIMIVAT YHDESSÄ SOVITTUJEN
ASIOIDEN MUKAAN**

**OHJAAJAT VÄLITTÄVÄT SINUSTA AIDOSTI.
VOIT LUOTTAA HEIHIN**

YHTEYDENPITO LÄHEISIIN

LÄNSIRANNASSA YHTEISTYÖ LÄHEISTESI KANSSA ON
TODELLA TÄRKEÄÄ

PYRIMME AINA TUKEMAAN LÄHEISTESI JA SINUN
SUHDETTA

SINÄ SAAT PITÄÄ YHTEYTTÄ LÄHEISIISI YHDESSÄ
SOVITTUJEN KÄYTÄNTÖJEN MUKAAN

OHJAAJAT OVAT VIIKOTTAIN YHTEYDESSÄ LÄHEISTEN
KANSSA

LÄHEISET VOIVAT TAVATA SINUA YKSIKÖSSÄ

KOULUNKÄYNTI

**LÄNSIRANNASSA KAIKKI LAPSET
TYKKÄÄVÄT KÄYDÄ KOULUA**

**KOULUNKÄYNTI TOTEUTUU
YKSIKÖN PIHAPIIRISSÄ OLEVASSA
KOULUSSA TAI KUORTANEEN
KESKUSTASSA**

**SINULLE LAADITTAAN OMA
LUKUJÄRJESTYS**

**Näitä asioita haluan kysyä
tai
kirjoittaa muistiin**

A large, empty white rectangular box with a thick black border, intended for writing or drawing.

TEKEMISTÄ TYLSIIN HETKIIN

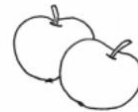

Syksyinen sanasokkelo

Etsi sokkelosta 12 syksyyn liittyvää sanaa.

A	S	H	O	R	L	I	N	O	R	A	V	A	Y
H	I	I	L	Y	T	U	S	Y	R	A	H	A	S
S	N	L	E	H	T	I	K	A	S	A	R	U	A
A	E	L	O	M	Y	K	M	Y	Y	K	A	S	K
T	M	O	T	T	N	A	O	L	K	I	N	A	S
E	E	S	I	E	N	E	T	A	S	U	Y	D	N
E	K	T	R	U	H	I	H	A	Y	V	A	O	E
N	O	U	U	T	V	A	R	U	K	Y	S	N	T
V	R	S	S	S	Y	Y	S	M	Y	R	S	K	Y
A	L	M	U	U	H	I	S	A	T	U	T	O	M
R	E	H	I	L	L	O	S	T	U	S	E	R	U
J	H	O	M	R	A	M	V	A	L	K	E	J	U
O	V	T	O	L	I	E	K	L	O	A	H	U	J
J	A	H	S	I	E	N	A	E	S	I	K	U	O
U	H	A	R	A	V	A	R	H	N	I	A	U	V
A	R	S	Y	K	O	R	H	A	N	U	L	I	A
T	M	U	U	T	T	O	L	I	N	N	U	T	R

www.varinautit.fi

SANARISTIKKO

Pienimmille

JANSSON

© Moomin Characters™

©Bulls

www.moom.in/abcfi #MoominABC

